

www.unijakm.org

УНИЈА

ИНФО

 UNHCR
The UN Refugee Agency

Број 63-64.

Год. VI

Београд

Бесплатан примерак

ISSN 1820-3531

Издавање овој Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице (UNHCR)

БРЕСТОВИК:
Они могу заједно...

ЕДУАРДО АРБОЛЕДА, шеф УНХСР-а Србија
Очекујемо конкретне иницијативе Владе (стр. 2)

ГОРАН БОГДАНОВИЋ, министар за КиМ
Против подела (стр. 10)

ЕДУАРДО АРБОЛЕДА, ШЕФ ПРЕДСТАВНИШТВА UNHCR-а У СРБИЈИ О РЕШАВАЊУ ПРОБЛЕМА ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА

Фото Златко Маврић

ОЧЕКУЈЕМО КОНКРЕТНЕ ИНИЦИЈАТИВЕ ВЛАДЕ

Садашњем представнику UNHCR-а, ово није први боравак у нашој земљи. Од 1998-2000. године обављао је функцију заменика шефа Представништва, иако да му ова средина није непозната. Управо због тога, питао смо га да нам, на почетку разговора, у крајњим цртама, ујореди ондашњу ситуацију у којој су се налазила избежла и расељена лица, са тренутном.

Разлика је огромна, јер смо ми тада пролазили кроз интервентну ситуацију. Имали смо око пола милиона избеглица, а средином 1999. године, као што је познато, преко 200

хиљада расељених лица потражило је уточиште у тадашњој СР Југославији. Сарадња са Владом била је на много нижем нивоу. Могу да кажем, да је ситуација сада много боља, што не значи да не може да се унапреди још више.

БЕЗ ОДРЕЂЕНИХ ДОГОВОРА

◆ Непосредно по доласку на Вашу садашњу функцију, у посети Београду, борио је Антонио Гујереш, Високи комесар УН за избежлице. Том приликом, били сте у могућности да присуствујете разговорима са највишим функционерима Републике Србије, а донели су и неки конкретни закључци везани за питања избеглих и расељених лица. Како оцењујете ту посету и шта је то најбитније речено, везано, пре свега, за расељена лица?

Закључци који су донесени више су се тicali статуса избеглица. Што се тиче расељених лица, тражено је да UNHCR настави да им помаже. Високи комесар је рекао да ће учинити све што је у његовој моћи да се ова помоћ настави. Навео је да постоје две солуције: повратак и нека врста трајног решења. Представници Владе су се захвалили на томе што радимо на процесу повратка и исказали потребу да се настави у том правцу, али нису подробније улазили у детаље. Желим да истакнем да на тим састанцима ништа конкретније није договорено о положају расељених лица.

Биографија

Едуардо Арболеда је рођен у Колумбији. Дипломирао је на Берклију, Универзитет у Калифорнији, САД 1979. године; стекао је диплому правних наука (Јурис Докторате) на правном факултету Универзитета у Њујорку 1983; магистрирао је на Флечер школи права и дипломатије, САД, 1984. године.

У UNHCR се запослио 1984. године и од тада је радио на 10 радних места широм Америка и Европи. У регион је први пут дошао 1996. године у Вуковар у својству Шефа операција. У периоду 1998-2000 био је заменик Шефа Мисије у тадашњој Савезној Републици Југославији.

Арболеда течно говори шпански и енглески.

ИНТЕРВЈУ

❖ Очекује се да би до 2011. године, требало да се реши већина избежљивих питања. То не може да се очекује и са решењем проблема интерно расељених лица. Шта ће UNHCR предузети да расељеним лицима омогући боље услове живота?

То је питање које постављам и сам себи. Високом комесару и Влади Србије, такође - када проблеми избеглица буду решени, шта даље? Тражио сам од Високог комесара да нам одобри још једну годину за решавање проблема избеглица. Европска комисија ће финансирати програме намењене избеглицама и током 2011, па смо желели да се и UNHCR усклади са тиме. Нажалост, када су расељени у питању одговор није на UNHCR-у. Одговор зависи од Владе Србије. Расељени су држављани ове земље и у овом тренутку није било дужих разговора о трајним решењима за ИРЛ. Није на мени да диктирам у ком ће се правцу кретати стратегија за ИРЛ, пошто је то ствар суверене државе.

Док год у Србији има избеглица нама је лакше да помогнемо расељеним лицима јер обема групама пружамо исту помоћ. Због тога се надам да ћемо наставити да помажемо расељеним лицима. Када нађемо решења за избеглице, UNHCR ће апеловати за средства да решимо проблеме ИРЛ, а уверен сам да ће на то веома утицати приступ који Влада узме по том питању. У овом моменту, то је све што могу да вам кажем о нашим плановима рада са ИРЛ у блиској будућности.

МАЊЕ СРЕДСТАВА

❖ UNHCR је одредио одређена средства за помоћ ИРЛ у текућој години.

Тачно. Ради се о пет милиона евра за ову годину. Читава операција помоћи ИРЛ различита је од случаја до случаја, у зависности од тога да ли људи траже трајна решења као што је откуп сеоских домаћинстава или неко друго решење. Полагано се из целог региона повлаче и донатори. UNHCR не зна да каже донаторима какви су планови за ИРЛ. Наглашавам, то зависи од Владе, она је та која мора да нам каже шта се планира.

❖ Поменули сте донаторе, јуче сте били на састанку у Великој Плани. Рекосте шта да је Балкан, а и Србија и Косово, све мање у жижи интересовања донатора и да ће бити све мање и мање средстава.

Ја сам искрен и то се некима не допада. Не волим да лажем, говорим ствари онакве какве јесу. Ми више нисмо у фази интервентне хуманитарне помоћи, а у свету стално изби-

ПОРУКА

Ми ћемо са расељеним лицима сигурно бити још годину дана. Надам се да ћемо у том периоду моћи заједнички да рачунамо на већи дијапазон решења, јер знамо да је позиција у којој се налазе многа расељена лица веома тешка. Док год у Србији има избеглица, нама је лакше да помогнемо и ИРЛ, с обзиром да и једнима и другима пружамо исте видове помоћи. Стога се надам да ћемо моћи да наставимо да помажемо ИРЛ.

јају нова жаришта. Чињеница је да је све теже и теже обезбедити донаторска средства за овај регион. Управо због тога сам то и рекао у Великој Плани. Према томе, што буде јаснија стратегија усмерена на решења, било за избеглице или за ИРЛ, то су веће шансе да UNHCR прибави средства донатора за њих. Из тог разлога, стално инсистирам на јаснијим стратегијама, јер рад наше агенције у различитим земљама зависи од добре воље донатора.

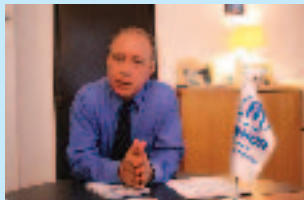
Едуардо Арболеда у разговору са уредником Унија ИНФО

ПОВРАТАК И РЕГИСТРАЦИЈА

❖ Повратак ИРЛ је тема о којој се говори већ десет година, а видљивијих резултата нема. И сами сте, пре отприлике два месеца, били на простору КиМ и тада сте имали прилику да се боље упознате са овим процесом. Можете ли, нашим читаоцима, да изнесете утиске са ње посетите и да нам кажете, како Ви оцењујете резултате повратка.

Бићу искрен и рећи да протеклих година није много остварено на повратку расељених лица. Са Министарством за КиМ, договорили смо да покренемо процес повратка, који никад није био слабији. У заједничкој акцији Министарства за КиМ и UNHCR, за релативно брзи повратак расељених у овој години, пријавило се 1112 породица. Морам да кажем да су људи очекивали чудо, да ће одмах моћи да се врате. Оно што смо ми схватили је да још увек имамо пуно ствари да савладамо, да научимо. Да је веома тешка ситуација када се људи врате на Косово и да тај део посла морамо усавршити. Потребно је стрпљење јер је то постепен процес. Но, ми обећавамо да ће UNHCR наставити да чини све што је у његовој моћи да врати сва лица која то желе.

Када су у питању информације за повратак на Косово, желим да истакнем неколико охрабрујућих вести. Постоји потенцијал за повратак већег броја расељених, али то захтева и пуно више рада. Морамо да истражимо, да скенирамо сва подручја где људи желе да се врате. Да обиђемо сваку кућу или простор који они имају тамо. Да видимо да ли су поправке захтевне... Такође, мора се веома много рачуна водити о безбедносној ситуацији са којом се суочавају повратници. Уз све то, морамо имати у виду и буџет. Дакле, тешко да то све може да профункционише за три месеца, као што су људи очекивали.

Кључни проблем ИРЛ представља решавање имовинских и других права на Косову и Метохији. Било је најава да ће UNHCR потписати Меморандум о разумевању са Косовском имовинском агенцијом (КПА), чиме би се створила могућност за отварање канцеларија за имовинска права у неким градовима у централној Србији. Докле се стигло са тиме?

У суштини, UNHCR је желео да помогне ИРЛ да реше своје имовинске проблеме. Из тог разлога потписали смо Меморандум о разумевању са Косовском имовинском агенцијом да бисмо расељенима олакшали приступ решавању имовинских питања. Ми смо предочили тај предлог Влади и сада га они разматрају да виде како би то било могуће реализовати. И UNHCR и власти у Србији уверени су да је то конструктиван и позитиван предлог.

❖ Да ли можете да нам кажете неке конкретне бројке када је ова акција у питању?

Ми сада имамо бројку од 179 повратника за које UNHCR има податке да су се вратили током овог процеса регистрације. Овај број може да се повећа двоструко, троструко, под условом да процес усавршимо, чему се и надамо. Ове године се на Косово вратило више од 500 лица. Значи, не радимо само ми повратак у оквиру регистрације, него се ИРЛ враћају и на друге начине: преко Данског савета за избеглице, кроз концепт документе и сами. Дакле, вратило се преко 500 лица, што значи да ове године имамо одређени напредак у односу на прошлу. Ако ме питате да ли ће се већина људи вратити, одговорићу кратко, ту одлуку они морају да донесу сами.

ТЕШКО У УРБАНЕ СРЕДИНЕ

❖ Каква је ситуација са повратком у урбане средине. Према информацијама које имамо велики број расељених се пријавио за повратак у градове.

Нисам сигуран да се више људи пријавило за повратак у градска подручја. Морам то да проверим, али је јасно да је повратак у урбана подручја много тежи него у рурална. То иде веома тешко из низа разлога и мораћемо много више да радимо да бисмо обезбедили људима да се врате у градове.

❖ Моје питање се односило на Ђаковицу, где је био велики број пријављених приликом процеса регистрације.

Добро питање. То је управо била једна од тема о којима сам разговарао са министром Богдановићем. Познато је да је Ђаковица једно од места где повратак готово и није било. Тамо је ситуација између Албанаца и Срба изузетно тешка и очигледно да постоје велике тензије. Зато морамо пажљиво да радимо на том повратку. Ми смо покушали да планирамо неколико “иди-види” посета Ђаковици и расељени који су заинтересовани за повратак нису се сложили са условима тих посета, чиме је било још теже радити у том правцу. Неки су отишли сами да извиде ситуацију и услед тога је дошло до

повећања тензија у тој области. Ми постављамо одређене услове и договорили смо се са локалним властима да ћемо, у циљу отпочињања процеса, прво имати мале групе. ИРЛ инсистирају да иду у великим групама и ја потпуно разумем њихове фрустрације. Међутим, ми немамо контролу над спољним факторима који ограничавају оне који желе да иду у “иди-види” посете.

САРАДЊА СА ДОНАТОРИМА И УДРУЖЕЊИМА

❖ Да би све наведене активности могле да буду урађене неопходна су и велика средства. Како долази до њих?

Задатак шефа Представништва UNHCR-а је да одржава јако добре односе и да апелује за средства код свих земаља донатора. Замолили смо Високог комесара да нам продужи рад са избеглицама за још годину дана и у томе смо успели захваљујући Европској комисији која ће финансирати одређене пројекте. Састајемо се и са представницима ОСЦЕ-а, Европске комисије, другим УН агенцијама и другим донаторима да бисмо их обавестили о нашим плановима, у нади да ће желети да их финансирају. Америчка влада нам даје стотине хиљада долара за различите пројекте, а имамо састанке са скоро свим амбасадорима европских земаља, којима такође, објашњавамо шта радимо и да лобирамо да нам дају средства за решавање наведених проблема. Једноставно, објашњавам им како се надамо да решимо проблеме избеглица и тражим да размотре могућност да нам финансијски помогну да тај циљ остваримо. Такође, већина ових напора одвија се на нивоу наше главне канцеларије у Женеви.

❖ Овај интервју изаћи ће у Унија ИНФУ - Билтену који се бави искључиво питањима расељених лица, а чији је издавач Унија Савез удружења ИРЛ са КиМ уз финансијску помоћ UNHCR-а. На крају овог разговора, желимо да Вас питамо, како гледате на сарадњу са удружењима расељених лица и да ли, по Вашем мишљењу, ИРЛ располаже са довољно информација о стању на КиМ, својим правима и другим питањима везаним за свој стајтус?

Мислим да сам кратко овде да бих могао дати тачан одговор. Оно што су ми пренели сарадници је то да имамо директну и веома добру сарадњу са расељеним лицима и њиховим удружењима. Мислим да је то изузетно важно.

Кад је информисање у питању, опште је познато да информација никад довољно и увек можемо да урадимо више. На пример, након окончања регистрације за повратак, јесенас нам се обратило преко 150 лица који су рекли да нису знали о каквом је процесу реч. Значи да треба више да уложимо у процес информисања ИРЛ, да нам удружења помогну да информације допру до свих ИРЛ. Очекујемо да ћемо задржати овај добар однос и надам се да ћемо га и унапредити. Заједнички морамо да обезбедимо да сва расељена лица буду добро информисана, да знају које су могућности за повратак, да знају које им организације, и не само у томе, могу пружити какву врсту помоћи. Да закључим, битно је да људи имају тачне информације да би сами могли да донесу одлуке које се односе на њихову будућност.

Разговарао Жељко Ђекић

У ОРГАНИЗАЦИЈИ КИРС-а ОДРЖАН РАДНИ САСТАНАК “ПРОЈЕКТИ ЗА ИЗБЕГЛА И ИРЛ У СРБИЈИ У 2010. ГОДИНИ”, ПОД МОТОМ РЕЧЕНО - УЧИЊЕНО

У Хошелу “Плана” у Великој Плани 3. и 4. децембра, у организацији Комесаријата за избеглице Републике Србије и UNHCR-а, а под покровитељством њеног председника Владе Србије др Јована Кркобабића, одржан је дводневни радни састанак под називом “Пројекти за избегла и интерно расељена лица у Србији у 2010. години”.

Састанку су, између осталих, присуствовали представници Делегације Европске комисије у Србији, UNHCR-а, дипломатског кора амбасада акредитованих у Србији, ресорних министарства и државних институција,

Учесници скупа

међународних и невладиних организација, Града Београда, председници општина и градоначелници градова, као и повереници Комесаријата за избеглице из 165 општина/градова.

Јован Кркобабић, потпредседник Владе је истакао своје задовољство ангажовањем толиког броја субјеката на окончавању продужене избегличке ситуације. Такође је истакао напоре Комесаријата за избеглице у интеграцији избеглих и побољшавању услова живота интерно расељених лица, који је у протеклих годину дана, из буџета, издвојио око 180 милиона динара у наведене сврхе.

Комесар за избеглице **Владимир Цуцић** је подсетио све присутне да је након избијања ратних сукоба на територији бивше СФРЈ, Република Србија пружила уточиште преко милион избеглих, прогнаних, ратом погођених и интерно расељених лица. Навео је да десет процената од укупног броја грађана Србије, пре 1991. године, није живело на њеној територији и да је Србија и даље прва држава у Европи по броју избеглих и интерно расељених лица и једна од пет земаља у свету са продуженом избегличком ситуацијом, као и прва држава у Европи по питању принудних миграција.

У Републици Србији тренутно се налази 86.000 лица

др Јован Кркобабић

у статусу избеглица као и 210.000 интерно расељених лица. Комесар је нагласио да је током 2009. године путем Пројекта ИПА 2007, пружањем подршке локалним акционим плановима, средствима UNHCR-а и Комесаријата за избеглице, обезбеђено стамбено збрињавање и економско оснаживање за 1358 породица. Комесар је навео да је пред усвајањем Закона о изменама и допунама Закона о избеглицама, као и Ревидирана национална стратегија за решавање питања избеглих и ИРЛ.

Представник UNHCR-а у Србији **Едуардо Арболеда**, изнео је податке о ономе шта је ова организација учинила на збрињавању избеглих и расељених лица. Поменуо је посету Високог комесара за избеглице Србији и навео о чему је тада разговарано са државним врхом. Арболеда се захвалио Донацији Дивац на помоћи у откупу сеоских домаћинстава и истакао да је UNHCR свестан тешке ситуације и да због тога жели да пронађе што више донатора у решавању избегличке кризе која би требало да буде завршена до 2011. године.

Првог дана скуп су се обратили сви позвани представници, док је другог дана расправљано по групама о конкретним проблемима са којима се сусрећу избегла и интерно расељена лица.

Инфо служба КИРС-а и Ж.Ђ.

Владимир Цуцић

Могила, фото Златко Маврић

ОД ЗГАРИШТА ДО СЛАВЕ

У четири дана боравка, наша екипа обишла је Косовско поморавље, централно Косово, део Призренског и Пећког региона, а пушћ окончала у Приштини. Део пушћовања провели смо са представницима београдске и приштинске канцеларије UNHCR-а обилазећи расељена лица која се налазе у фази повраћака у Црни Врх, Поџрађе, Долац, Гуштерицу и Косово Поље. Ситуација се разликује од места до места, а општи закључак је да тренутно више пажње треба обратити на оштећане људи, који су својим делом показали да желе да остану и остану на Космету, с тим да се ни у ком случају не сме занемарити ни жеља оних који су се одлучили за повраћака.

Почетак ове, по ко зна који пут, маршруте по КиМ, није био обећавајући. Долазећи с намером да забележимо шта су Унија М и удружења расељених урадили на пројекту UNDP-а о спречавању криза и даљег расељавања становништва на простору Косовског поморавља, затекла нас је деликатна ситуација. У Клокот Бањи стигли смо на згаршите имања осмочлане породице Весић.

СВЕ ЈЕ ИЗГОРЕЛО

Дан раније, у касним поподневним часовима, пожар се појавио у помоћној згради и преко штале и амбара проширио на новоизграђену кућу **Љубише Весића**, тридесетшестогодишњег медицинског техничара.

« Ту ми је била штала, крава, теле, прасићи... Можете да мислите какав је хаос настао. Неке животиње смо успели да спасемо, нажалост, једна свиња је жива изгорела. Звао сам ветеринара да спасе друге две,

нагореле. Изгорела су једна кола, друга, трећа. Све је изгорело летина, намирнице, инсталација у новој кући », прича нам у даху Љубиша.

Најтеже му је ипак пало то што је прва пожар приметила најстарија од три девојчице колико их има. « Чупала се за косу, вриштала, позивала у помоћ. Била је боса, папуче су јој остале напољу. Страшно, не догодило се никоме », још једном, док нам прича, преживљава те тренутке Љубиша, додајући да деца читаву ноћ нису могла да се смире. И његова супруга која се 2003. године вратила овде, са тек рођеном најмлађом кћерком, све ово је изузетно тешко преживела

Имање породице Весић после шрагедеје

« Били смо у кући и деца су села да вечерају са оцем. Сви смо се окупили и **Марија**, најстарија кћерка, изашла је напоље да заложити ватру. Када је видела пламен, почела да вришти и сви смо истрчали напоље. Шта смо могли, спасили смо. Али готово све је изгорело, иако су ватрогасци стигли на време, помоћи више није било, прича Љубишина супруга.

РЕПОРТАЖА

Љубиша Весић

НИЈЕ ПРВИ ПУТ

Љубиша напомиње да ово није први пут да му гори имање. Не сумња ни у кога. Каже; ником зло није учинио, свакоме је помогао. « Увек на неком великом празнику овакве се ствари дешавају. Већ трећи пут. Нема особе која ме не познаје ни у Витини ни у Гњилану и сви знају да немам грех. Одавде нисам ишао ни када је било најтеже, 1999. године. Остао сам и нисам имао проблема са комшијама Албанцима. Знају какав сам », наставља Љубиша, показујући нам ногу коју је повредио спасавајући имање.

“Помагао је свакоме када је било најтеже. По кућама је ишао, када лекара није било. До данас помаже дечко, а породица је једна од најбољих у селу. Ево, ово је већ трећи пут како се дешава паљевина истом човеку. Прошле године се два пута десило, а ево ово што данас видимо је најгоре “, прича нама **Срђан Весић**, директор локалне канцеларије за заједнице који се ту затекао. За време нашег боравка, на месту несреће били су и представници КПС-а и KFOR-а, ватрогасци, много комшија...

КАКО ПОМОЋИ?

На питање, да ли могу да помогну, представник америчког контингента KFOR-а нам одговара да су они овде нови, да овакав случај још нису имали, али да ће настојати да ураде све што је у границама њихових

Сујуџа са кћеркама

могућности. И локална српска власт са којима смо нешто касније разговарали у Врбовцу обећала је помоћ, само што би она требало да буде ургентна.

« Да нам покрију ову зграду, да имамо где да живимо. И за стоку да имамо негде да сместимо. Све нам је уништено и штала и помоћна зграда, жито, кукуруз, пшеница. Све што смо стварали, деда, отац и ја за 40 година. Све је то отишло », кроз сузе ће Љубиша одлазећи да тражи помоћ. А помоћ, овој осмочланој породици, је заиста неопходна.

У друштву **Срећка Васића**, рођака ове породице и председника удружења «Глас Косова», настављамо пут, према неколико километара удаљеној Могили да се упознамо са активностима његовог и других удружења, у више околних села у пројектима подржаним од Агенције за развој УН. Успут, још једном премотавамо филм

Представници KFOR-а, КПС-а, ватрогасци на лицу места

синоћњег дешавања на имању Весића, којем је Срећко био сведок. Не поновило се.

МОГИЛА

Тако стижемо до Могиле, мултиетничког села, у коме живи око 200 домаћинстава. **Живоја Балашевић**, представник села и потпредседник српске општине Витина, каже да овде живи 80 српских породица са око 450 чланова. Албанаца има више. Преко 700 житеља села у 120 породица. У центру Могиле на брдашцу, уздиже се прелепи православни храм, са којег се види читав крај.

“ Могила је село у коме се већина његових житеља и једне и друге заједнице бави пољопривредом. Највећи проблем је пронаћи тржиште. Срби користе неколико пијаца. Иду у Каменицу и Сириничку жупу. Али све је то мало. Прошле године, преко 30 процената робе је пропало и сељаци су морали да је баце. До пре пар година ситуација је била другачија. Вишкове је откупљивао Координациони центар, тако да су сви били задовољни. Они којима је та роба била намењена, већином становници колективних центара на КиМ, али и ми који смо од тога имали редовне приходе. Сада је то прекинуто због финансија и људи су разочарани, јер им роба пропада”, наводи Балашевић са којим се проблемима сусрећу његови сељани. Причу настављамо о пројекту UNDP-а и Уније М о насипању сеоских путева, али о томе шире можете да прочитате у другој половини нашег часописа. Живоја нас води до Врбовца где имамо

Зграда српске општине Вићина

заказан разговор са председником општине **Срећком Спасићем**. Општинска зграда у центру села је новоизграђена. Власт деле представници групе грађана “Видовдан” и Српске радикалне странке. Тешко се живи. Фабрике не раде, а оно мало запослених је у институцијама Владе Србије, а понеко, богами и у оним другим, косовским. Након разговора са председником Спасићем кога можете да прочитате на стр. 26 посетили смо и његову фабрику минералне воде. Одатле, с првим мраком, крећемо ка Урошевцу, а затим у Призренски регион.

НА СЛАВИ У НОВАКАМА

У Косовском поморављу обичан путник намерник осећа се много слободније него у делу где се запутила наша екипа. На путу има продавница са српским натписима, возила са гњиланским, али и другим таблицама из централне Србије. Већ по доласку у Урошевац, а касније у Штимље, тога више нема. У Метохију се вратио мали број повратника, а наша екипа је одлучила да посети једно од првих повратничких села у овом крају, Новаке. Иако је радни састанак са представницима села требало да буде кратак, наш боравак у овом селу, о

На слави у Новакама

коме смо писали у претходном броју се одужило. На срећу, са много лепшим разлогом од оног у Клокот Бањи. Један од мештана, наш стари познаник слави Све-

тог Алимпија. Хтели или не, обичаји се морају испоштовати. Нашим домаћинима уместо поклона, јер нисмо знали за славу, доносимо најновији број Билтена. Задовољни су, јер виде да пишемо и о њима. Наиме, репортажа о предаји трактора, изазвала је велику пажњу. Лепо да се и нас неко сетио, кажу мештани који зимске дане проводе углавном у кућама. Завршетак јесење сетве једна је од тема за богатом трпезом домаћина **Спасе Андријевића**. Стигли су да поору зацртано, надају се да ће на пролеће још много тога засадити, јер богата метохијска земља добро узвраћа уложени труд. Ноћ је већ увелико пала када смо напустили Новаке. Крећемо према Призрену, без неког видљивијег разлога. Просто да прошетамо царским градом. Ваља се, рекли би Призренци.

ПРАВАЦ ПЕЋ

Пут нас даље води до Велике Хоче и Ораховца. Време постаје све лошије. Смењују се киша и суснежица. У Хочи и Ораховцу остављамо најновије примерке нашег часописа УНИЈА ИНФО. Посебно нам се обрадовао **Стеван Марковић**, парох ораховачки. Каже да већ дуго оволико није посветио простора онима који су остали да се на три стотине метара квадратних боре са само њима знаним свакодневним проблемима.

Брестовик

Прича нам да су га парохијани обавестили о прилогу које је наша екипа снимила за емисију “Повратак” и моли, пошто није био у могућности да је гледа, да му је доставимо. Уз обећање да хоћемо, опраштамо се од пароха и крећемо ка Ђаковици, а одатле, уз кратко задржавање, да се окрепимо, полазимо у Дечане. Сат времена пре поноћи стижемо и до манастира Високи Дечани, где након детаљније провере, накратко улазимо, тек толико да поздравимо монахе и да се прекрстимо пред овим прелепим храмом. Одатле одлазимо у Пећ, у хотел “Дона”. Поноћ је одавно прошла, а наредни дан је препун обавеза. Пола Косова и Метохије је остало иза нас.

БРЕСТОВИК

У раним јутарњим часовима, након краћег лутања, проналазимо пут до Брестовика. Од центра Пећи према Рожајама, након неколико километара, скрећемо лево и ево нас у селу. Некако нам познато. Из описа нашег

РЕПОРТАЖА

Припрема за зиму - свињокољ у Брестовику

колеге Бране Скробоње. Брестовик се баш наслонио или боље рећи укљештио на крајње делове Проклетија, које досежу до првих српских кућа, како је он описао у једном од својих инспиративних чланака. А недалеко од школе коју похађају и српска и албанска деца стижемо до куће **Миодрага Дашића**, представника села. У дворишту велика свиња рашчеречена на чекрку. Поранили домаћини, сурове су овде зиме. Без доброг посека тешко је преживети. Уз врућу ракију и посао иде лакше, причају нам Микијеве комшије помажући домаћину око свињокоље.

АПСОЛутНО ОСТАЈЕМ

На тренутак одвајамо Микија из дворишта. Причамо о његовом повратку, породици. Дошао је први и како нам рече “апсолутно остаје”. Томе у прилог иду и његове даље речи.

“ Овде сам са женом и четворо деце. Двоје деце се

Миодраг Дашић са репортером Унија ИНФО

овде родило, имам два сина и две ћерке. Живимо скромно, али онако како ми хоћемо. Био сам свуда, чак и у Новом Саду који је за мене можда и најлепши град у Србији. Џаба све, овде си на своме”, истиче Дашић. Кажемо му да смо на почетку села видели једну таблу на којој пише да се продаје кућа, имање. “Није наша. То је

једна бошњачка породица. Њихово право. Али ми не идемо. Ове шуме, то је све наша приватна имовина. Не напушта се то”, оштро збори Миодраг, а онда са нижим тоном додаје да је, нажалост, неколико људи из Брестовика продало своја имања. “Нашли су посао, едуковали се тамо и тада одлучили на продају. Али све то иде за мале паре 50 -100 хиљада евра. Та продаја нам представља највећи проблем”, искрен је Мики.

СЛОЖНО ОКО ЗАЈЕДНИЧКОГ ПРОБЛЕМА

Док причамо са Миодрагом, одједном се појављу и комшије Албанци. Видели аутомобил страних регистрација па дошли да заједно са представницима Срба потраже помоћ у решавању са њих великог проблема. Сеоску утрину, заједничко земљиште које користе представници обе заједнице, општина продала неким људима који нису из овог краја. Миодраг је већ пресавио табак и упутио више писама на разне адресе, што локалних челника што међународне заједнице. У томе га свесрдно подржавају и локални Албанци. Ако неко треба да користи ту земљу то право, најпре полажемо ми, јер то радимо од памтивека. И никада наше заједнице нису имале сукоб око тога. Зато нам не треба нико

Пећ

са стране, а ако мора земљиште да се откупи, наћи ће се новца и за то, уверава нас један од Албанаца не желећи да му објавимо име у новинама. Ово је већ други пут да на овом путовању видимо да ако имају заједнички интерес мештани мултиетничких средина, брзо пронађу заједнички језик. Јер ако заједно могу пас и мачка са насловне стране, а што не би могли и они који припадају једној вишој врсти. Људској.

Враћамо се у Пећ, у канцеларију УНХЦР-а, где нас љубазно дочекује **Фехми Кондирили**, њен руководилац. Ускоро пристижу и представници београдске и приштинске канцеларије УНХЦР-а, наши сапутници у следећа два дана. Обилазак повратника, довољно занимљив задатак да им се придружимо, али једнако тако важна тема која завређује и посебан текст у нашем Билтену.

Забележио: **Жељко Ђекић**
Фотографије: **Златко Маврић**

ГОРАН БОГДАНОВИЋ, МИНИСТАР ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ

На шурбуленіом косовско-метохијском поднебљу у време політичке и економске кризе, а уз присуство међународног фактора, шта год да урадиће није довољно. Понекад політички неустомишљеници оштро оишужују, не размишљајући колика је моћ у рукама оних које наіпадају да помере и промене сћање. Носићи шешко косовско бремене, које је и светски проблем, одговоран је и шежак за даітак за целу државу и нацију. Министар за Косово и Метохију, Горан Богдановић, својим сћавовима, разложним аргуменіима, сірїљењем у разговорима, толеранцијом и очувањем државних и националних инітереса на КиМ, настоји измириіти и ујединиіти све у одбрани Космета и сиречиіти поделе у срїској заједници, изазване одржаним изборима 15. новембра.

ПРОТИВ ПОДЕЛА

❖ Иако је званични сћав државе Србије био да се нису сћекли услови за излазак Срба на локалне косовске изборе, одређени број Срба је, иіак, гласао. Да ли они предсћављају губиітак или добиітак за срїску заједницу?

Ми нисмо водили антикампању и нисмо никоме претили и застрашивали. Да смо то радили, као наши претходници, вероватно би изашао мањи број Срба. Значи, време диктата из Београда је прошло, али Влада није ћутала већ је благовремено и јасно саопштила став да нема услова да Срби изађу на изборе. У бирачке спискове уписано је преко 123 хиљаде бирача српске националности а изашло их је, укључујући и друге неалбанце, нешто мање од осам хиљада. Огромна већина Срба послушала је препоруку Владе и препознала државни и национални интерес, а пре свега, свој животни интерес. Дакле, оно што сам говорио пре тих избора важи и сада. Неће бити освете, реваншизма за оне који су одлучили да учествују на изборима. Једину казну коју ће морати да трпе изрекао им је сам народ својим неизласком на биралишта, одузевши им тако легитимитет и право да било кога представљају осим себе самих.

❖ Пошто је мали број Срба гласао на овим изборима, верујете ли да ће међународни фактори уважаваиіти штако изабране предсћавнике као званичне предсћавнике косметских Срба?

Огромна већина није изашла на биралишта што је више него јасна порука српске заједнице да су ови избори нелегитимни. Они који су на тим и таквим изборима изабрани са тако малим бројем гласова никог

не могу да представљају. Тога је свесна и међународна заједница. Јер, ти и такви представници нису релевантни политички фактори ни репрезенти српске заједнице. У њој немају ни тежину, ни упориште.

❖ Да ли је прихваіљива децентрализација Покрајине коју је понудила Приштина?

Србија никада неће прихватити децентрализацију по плану **Мартија Ахтисарија**. То је јасно свима. Где је излаз? У разговору, у дијалогу о легитимној децентрализацији заснованој на истинским потребама српске заједнице. Београд и легитимни представници косовских Срба увек су били и остали за дијалог до постизања компромисног решења. Искључивост и максималистички захтеви који долазе из Приштине, доказ су да се политички представници косовских Албанаца плаше разговора и одбијају их. Али, до њих ће се неминовно доћи. Што пре, то боље. До тада једине локалне самоуправе које су легитимне и са којима ће Влада Србије сарађивати су оне које су изабране маја 2008. године.

❖ Да ли ће и колико ови избори имаиіти уіицаја на процес пред Међународним судом правде, који ускоро іочиње, о једносірано проглашеној независности КиМ?

Верујем да ће Међународни суд правде прогласити нелегитимном одлуку о проглашењу такозване независности Косова и Метохије. Наши аргументи су јаки, а заносивају се на међународном праву. Српска заједница је неизласком на биралишта показала шта мисли о тим изборима али и о такозваним косовским институцијама. Какве су то институције које не могу десет година да

обезбеде ни Србима, ни Албанцима воду, струју, а камоли нешто друго. Значи, ти избори одржани 15. новембра ни на који начин неће утицати на процес пред Међународним судом правде.

МУДРОСТ И СТРПЉЕЊЕ

❖ Уколико суд донесе одлуку да је незаконити и нелегална једнострано проглашена независност КиМ, постоји ли могућност да дође до нових преговора о статусу?

Београд је увек спреман да седне за сто и разговара и преговара. Дијалог мора да почне. Приштина неће моћи да га још дуго и тврдоглаво избегава. Наш позив за разговор је отворен.

❖ Косовске власти су најавиле да ће Србима за улазак на КиМ бити неопходни пасоши па су повукли такве изјаве. Шта је, конкретно, Министарство за КиМ предузело да осујети намере Приштине?

Министарство за КиМ је брзо реаговало код међународних фактора како би се овакве провокације моментално зауставиле и спречило да се у будућности понове. Непосредно после наше реакције те и такве изјаве су престале. Имао сам више састанака са представницима амбасада САД, земаља ЕУ и оних који нису признали независност КиМ. Дакле, имамо чврсте гаранције међународних фактора да неће дозволити више овакве или сличне провокације од стране Приштине.

❖ Чињеница је да нелегалне косовске институције немају никакућу власт на северу покрајине, а занемарују српским енклавама. Није ли и то доказ да они обмањују грађане покрајине, тврдећи да је све добро и да ли нам предстоји дуља дипломатска борба, као што најављују поједини аналитичари?

Наравно да је жеља и циљ нелегитимних власти у Приштини убедити грађане да је све готово. Међутим, реалност је сасвим нешто друго. Ја нећу никога да лажем, наша дипломатска борба ће бити дуга и тешка. У њој ћемо користити сва расположива дипломатска средства. Борићемо се, суочени са многим тешкоћама и

искушењима. Требаће нам много мудрости и стрпљења. Али, не сумњам да ће крајњи резултат бити опстанак Косова и Метохије у саставу Србије. У тој борби стално су ангажовани представници власти Републике Србије.

ПОДСТИЦАЈ ОПСТАНКУ

❖ Министарство на чијем сте челу, расписало је јавни позив за доделу кредитних средстава за подстицај економском развоју на КиМ. Колико ће то бити подстицај за опстанак Срба у покрајини и шта Министарство још има у плану како би задржало Србе на КиМ и повратило расељене?

Први јавни позив такве врсте расписан је почетком 2009. године. Ми смо већ 25 кредита поделили, а у току је расподела још око 80 милиона динара. Интересовање грађана са Косова и Метохије је велико и ми смо трамо да је то добар начин помоћи запошљавању и подстицају економског јачања српске заједнице. Јер, управо и један од услова добијања таквих кредита је број новозапослених људи. Значи, строго водимо рачуна да средства добију предузетници који испуњавају све услове. Обишли смо људе који су добили та средства и резултат је доста повољан. Имамо већ седам предузетника који су добили кредите, који су сто посто испунили услов, а остали су у фази испуњавања. Дакле, ми помно све пратимо и нећемо дозволити да се та средства користе за куповину некретнина у централној Србији.

❖ Шта су Влада Србије и Министарство за КиМ предузели за стабилизацију електро-енергетског стања у српским срединама на КиМ?

Искључењем струје, сваки пут изнова ствара се права хуманитарна катастрофа. Поред становништва, без електричне енергије остају здравствени и просветни објекти, односно објекти од посебног значаја. На састанцима током октобра са представницима са севера КиМ и директорима јавног предузећа Електрокосмет, представницима ЕПС-а и представником радне групе Владе Републике Србије, донели смо одлуку да радници

СВАКО НОСИ СВОЈЕ БРЕМЕ

❖ Додатни проблем је што се сада појављују дуиле српске општине, паралелне једна другој. Постоје ли већ постоје, какав ће однос бити међу њима?

Циљ Приштине је био да се овим изборима Срби поделе и посвађају. Изјаве такозваног премијера Косова најбоље илуструју како се тренутна ситуација користи за изазивање подела у српској заједници. Има оних, не само из Приштине, чак и у српској заједници којима је то био главни циљ. Ова Влада неће дозволити да Срби ударе на Србе и да дође до поделе у српској заједници. Очигледно је, колико српске општине које су формиране на основу изборних резултата из маја 2008. године имају легитимитет. Подршка коју су оне добиле на тим изборима, неупоредива је са овим нелегитимним изборима 15. новембра 2009. године. Ако неко хоће да буде фикус у канцеларији такозваног косовског премијера нека изволи. Ја га нећу спречавати, али то је онда само његова одлука са којом мора да се носи.

Електрокосмета који живе и раде на северу КиМ од 25-30. октобра 2009. године, изврше евиденцију свих потрошача и да наплата утрошене електричне енергије отпочне од 01.11.2009. године. Ускоро следе још неки потези који ће, уверен сам, решити проблеме са струјом српске средине. Ми ћемо већ почетком 2010. године, почети да реновирамо и ојачавамо далеководе из централне Србије према КиМ. Верујем да ћемо већ у првим месецима 2010. године имати стабилно снабдевање потрошача електричном енергијом. Такође, ми настављамо нашу борбу и разговоре са менаџерима КЕК-а, да други провајдер буде на читавој територији Косова и Метохије. Јер, просто не можемо прихватити да једно постоји на северу, а друго на југу. Разговори су у току и очекујем позитиван исход. Видим да постоји добра воља и са њихове и са наше стране да се тај проблем реши, да се стабилизује енергетски систем на читавој територији Косова и Метохије где Срби живе и снабдевају се струјом.

❖ Да ли ће се проблем Радио-телевизије Приштина решити трансформацијом у српски јавни сервис покрајине или на неки други начин?

Циљ нашег министарства јесте да подржи медије који су у интересу јавности, односно објективног информисања српске заједнице на простору Косова и Метохије. Пошто је РТС у фази рационализације, што се односи и на запослене у Радио-телевизији Приштина, Министарство за КиМ у договору са руководством РТС-а нашло је решење да 100 -130 радника остане у ТВ "Мост", односно у РТВ Приштина, а да део који живи ван покрајине, јавни сервис ангажује у својим дописништвима. Издвојићемо део средстава и финансијску помоћ да ТВ "Мост" остане и опстане. Једини услов је да руководство РТС и ТВ "Мост" сами процене потребе, структуру људи, и изврше рационализацију. Надам се да ником не треба објашњавати

зашто је важно присуство јавног сервиса у покрајини. Министарство за КиМ ће у зависности од расположивих средстава помоћи и остале српске медије како би опстали, јер њихова улога у информисању српске заједнице на Космету је од изузетног

значаја. Дакле, помоћи ћемо финансијски српске медије на КиМ, колико нам могућности дозвољавају. Али, не да би се мешали у њихов рад и уређивачку политику, него да опстану, преживе кризу и стану на своје ноге.

❖ Србија је све ближе Европској унији. Како коментаришете иступање појединаца и партија по Космету, коју објашњавају народу да је развој и најпредак Србије ка ЕУ ишћешан за косметске Србе?

Такве ствари, заиста, не заслужују било какав коментар. Те приче лансирају они, који би желели да Србија постане изоловано острво и једино у таквој ситуацији, они виде своју шансу. Нажалост, та времена се не могу више вратити. Србија, као чланица ЕУ, може ефикасније да утиче на неке процесе него сада када није члан ЕУ. Да не причамо колико би чланство Србије у ЕУ имало позитивне ефекте за све наше грађане.

Пренесено из приштинског Јединства

ДУГ И ЗАВЕТ ПАТРИЈАРХУ

❖ Срби на КиМ су са великим болом примили вест о ујокојењу Његове светости патријарха Павла...?

Ово је врло тежак тренутак за наш народ, посебно за онај део који живи на Космету. Патријарх Павле је српском народу на Косову и Метохији уливао храброст да корача путем мира, правде и људскости. Патријархов вишедеценијски рад у Рашко-призренској епархији, оставио је неизбрисив траг а његова дела, речи утехе и наде, били су најбољи мелем за наш нападени народ на Косову и Метохији. Српски народ са Космета стао је уједињен поред одра патријарха Павла и наставиће његовим путем. Његове молитве и посебна брига за наш народ на Косову и Метохији, биле су више од речи утехе, оне су нам уливале снагу и обавезивале нас да останемо и опстанемо. Наш дуг и завет патријарху је да без обзира на сва искушења и невоље, останемо на Космету и наставимо његову мисију мира, правде и људскости. Бол у срцима Срба са Косова и Метохије је велики, али остаћемо уједињени и истрајаћемо да испунимо аманет патријарха Павла, сачувамо наше светиње и Косово и Метохију колевку наше државности.

У ОБИЛАСКУ ПОВРАТНИКА СА ПРЕДСТАВНИЦИМА UNHCR-а

Да ће на пролеће зградња бити бржа, а да ће се самим тим враћати и више повратника, сложили су се и представници UNHCR-а и регистровани повратници. Као један од главних разлога наводе боље временске прилике, али и наду да ће донатори наредне године бити издашнији у давању средстава за изградњу. Уосталом, пролеће је увек најављивано као право време за одрживи повратак, а онда је некако тај исти процес увек нешто укочило. Надамо се да ће се и по томе 2010. година разликовати од претходних.

У ИШЧЕКИВАЊУ ПРОЛЕЋА

Из Пећи, мала али одабрана група представника UNHCR-а, **Милена, Марија и Мирјана** са возачем **Зораном**, из београдске и **Бујаром, Шпендом** и **Фехмием**, из приштинске канцеларије, упутила се ка Белом Пољу, селу на ободу Пећи. Тамо су смештени потенцијални повратници из Црног Врха, регистровани за повратак у априлу месецу.

СВЕ ПО КРУТЕРИЈУМИМА

Десеторо повратника стигло је овде 15. октобра, када је грађевинска сезона на измаку, а сурови временски услови, какви владају зими у овом крају, нису им дозволили да се сместе у "норвешке" шаторе у свом селу. Не бар до првих пролећних дана. Тренутно уочиште пронашли су у новоизграђеном Дому културе у Белом Пољу.

Срдачан дочек и заједничка слика били су добар увод да започне крајње отворен разговор о проб-

лемима са којима су се суочили ови људи. Непосредно по доласку UNHCR је обезбедио храну, кревете и вреће за спавање, два смедеревца, три метра дрва и све остало што ова организација треба да пружи, по унапред утврђеним критеријумима, рекао је на почетку разговора, шеф канцеларије UNHCR-а у Пећи, Фехми Кондироли, додајући да је један повратник након неко-

Обилазак просторија

Детаљ са заједничког састанка

лико дана отишао у Клину, а други у насеље Лазовићи поред Пећи. Истовремено, у Дому су поправљени тушеви, електричне инсталације, донесен електрични шпорет, висића кухиња, судопера, односно све оно што је неопходно за нормалан живот.

ШТА ДА КАЖЕМ СВОЈИМ ЉУДИМА

Драган Гојковић, представник села, познат вашем извештачу, по вишегодишњој борби за свој и повратак својих сународника у Црни Врх, изразио је задовољство овом посетом. Навео је да су тражили боље услове

исхране, јер стандарди UNHCR-а не прописују топли оброк. Због тога се обратио KFOR-у и добио обећање да ће тај проблем бити решен. Повратници су од KFOR-а добили и велику пећ, која много боље загрева простор у коме живе, као и одређен број кревета и душека.

Драган је посетио и председника општине, службеника за повратак и тражио да почне изградња кућа. Обећано је да ће из РПК програма одмах да почну да се граде три куће у Црном Врху, док ће остали повратници морати да сачекају пролеће и евентуално нове донаторе који ће уложити средства у изградњу њихових кућа. То је наравно изазвало револт осталих повратника, па се Гојковић нашао у проблему како то да им објасни. Црни Врх је имао 70 домаћинстава, а сада би требало да се граде само три куће, навео је Драган, додајући да се ту створио још један велики проблем.

ДОШАО И ПРОДАО

Непосредно по доласку **Вукота Живаљевић**, предвиђен за изградњу једне од три наведене куће, је продао своје имање и тиме довео у неприлику, пре свега, своје сународнике. По процедурама нико други од мештана села не може да “ускочи” на његово место, јер је Општинска радна група предвидела такву могућност и

Бело Поље, неколико километара удаљено од Црног Врха

одредила пет резервних добитника. Међу њима, најлакот није нико из Црног Врха. Било како било, све то је додатно искомпликовало ситуацију, а оно што ипак радује је то да би се грађевинске машине ускоро могле чути у Црном Врху и кренути са изградњом кућа. Њиховим завршетком, стекли би се услови да ово, неколико километара од Пећи удаљено село са изузетним климатским условима, на пролеће прими све оне који желе да се врате, па макар и у транзитну кућу. Поред Драгана кућа би требало да се гради и **Слободану Лазовићу**, кога смо такође затекли у Белом Пољу, исто као и **Зорана Гојковића**.

Зоран се нада да ће ускоро и њему кућа да се гради. Прича да у централној Србији тешко живи и да је “сигуран” повратник. Од њега смо сазнали да се ова група слободно креће по Пећи. Да су били у општини, свраћали у ћевабџинице и да том приликом нису имали никакве проблеме. У то смо се нешто касније и сами уверили, када је наша повелика група ушла у једну од

Пограђе

ћевабџиница и без проблема била послужена, иако смо поруцбине тражили на српском језику. Истина, било је знатижељних погледа, јер овде српски језик није тако честа појава.

Одлазећи из Белог Поља сазнали смо да су повратнике обишли и представници Министарства за КиМ, на челу са **Браниславом Ристићем**, новоименованим помоћником министра.

КРЕНУЛА ИЗГРАДЊА

За разлику од Црног Врха, изградња кућа кренула је у селима општине Клина. Како су се тамо снашли повратници, да ли они имају проблеме, отишли смо да се уверимо на лице места.

У Пограђу је почела изградња кућа. Неке од њих су већ у завршној фази. Да ли због нашег доласка или је то

ЗАДОВОЉНИ ОБИЛАСКОМ

« Обишли смо углавном људе који су се пријавили за повратак у процесу регистрације у расељеништву у UNHCR-овим канцеларијама у централној Србији. Током обиласка видели смо и задовољна и мање задовољна лица. Основна замерка ових

других је да процес изградње тече споро, односно да би могао да иде брже. Куће у Долцу се граде из средстава РПК 2 пројекта, а Дански савет за избеглице је носилац посла. Ми смо релативно задовољни оним што смо видели. Пре свега, тиме што се повратничке породице уопште налазе ту по оваквим временским приликама. Надамо се да ће на пролеће, са првим лепшим данима вратити и већа група људи. То је оно што од њих очекујемо и наравно они од нас. Колеге из UNHCR-ове канцеларије на Косову као и ми у Србији, очекујемо да све то крене мало активније и надамо се да ће подршка донатора, који ће уложити средства у изградњу, такође кренути у том смеру », пренела нам је утиске **Мирјана Здравковић**, из Представништва UNHCR-а Србија.

ПУТОПИС

убичајено затекли смо мајсторе како вредно раде. Идиллично, рекло би се, али... На нашу жалост, у Пограђу нисмо затекли повратнике. Они су се налазили

у Видању где су привремено смештени до завршетка њихових кућа. Временски теснац у распореду обиласка спречио нас је да их обиђемо, али зато није повратнике у селу Долац. Иако су смештени у неколико километара удаљеном Дрснику, тамо их нисмо нашли. Већина њих "надгледала" је радове на својим кућама у изградњи. Пут ка Долцу од Клине је још увек релативно добро очуван, а да је овај крај изузетно привлачан и Клињанима албанске националности дубљег џепа, потврдиле су нам велелепне виле, изграђене баш преко пута неких тек започетих српских кућа.

У центру села још увек релативно добро очувана школа чије је двориште обрасло у коров, а да је ту некада постојало и школско игралиште назире се само по скелету конструкције коша.

ИДЕ, АЛИ СПОРО

"У Долцу је пре рата било 48 кућа и све су биле српске. С тим што су живеле по две, три породице у једној кући. Негде око 350 људи, можда и више. На последњим изборима нас је било преко 300 гласача.

Имали смо и школу у коју су ишла деца из три села, Дрсника, Долца и Гребника. Школа је сређена по новом систему и сада очекујемо децу », прича нам одмах по нашем доласку **Бранко Митровић**, тренутно расељен у Ћићевцу.

"Овде нас има дванаесторо. Дошли смо средином новембра. Сада нас је десеторо, двоје је одсутно. За пролеће је обећано још 14 кућа. Да ли ће то бити испуњено зависи од много ствари. Споро се гради, плашим се да ни ове наше започете неће завршити. Ипак, очекујем да се скоро заврше, да наставимо живот као што је и некад био. Само ће то ићи тешко. Некада је моја породица имала три куће, а сада имамо проблема и са узурпираним имањима. На већем делу мојих ораница тренутно је посађена пшеница. Не знамо како ће то да се реши. Ми бисмо волели мирним путем, ако не буде друге обратићемо се надлежним органима да нас заштите. Не пуштају нас да уђемо у све њиве, поготово оне које су најбоље за рад и налазе се близу пута", разјашњава Митровић и додаје да је село Долац било најпознатије по производњи шећерне репе.

НА ИСТИМ ТЕМЕЉИМА

Наш следећи саговорник **Димитрије Миловић** је најстарији овде. Седамдесеттворогодишњи добро држећи

домаћин задовољан је смештајем у Дрснику, јер већина њих је сада на стану код рођака. Храна је такође добра, јер жене које то раде договарају с њима шта ће да спремају. "Међутим, ми смо преко дана овде. Обилазимо, пратимо рад и изградњу кућа", прича нам Димитрије. Њему се кућа гради на старим темељима, тако да му остаје и некадашњи подрумски простор. Испред куће бунар, у њему вода, али је не пију. Имали су водовод, надају се да ће вода опет брзо потећи кроз старе цеви. Само да се то све што пре заврши, па да ми дође супруга, а за њом син и његова породица. То би била права ствар, смеши се Димитрије, док од надзорника радова тражи нацрт своје куће.

И **Зорана Арсића** (43) пронашли смо на темељима његове куће. Показује нам са сетом плочу, на којој се родио. Иза њега скелети породичних кућа. Радио је у Комграпу. Вратио се 1991. године, запослио, изградио кућу, а сада креће све из почетка. Нада се да ће и други мештани овог села да се врате, јер њима ће бити лакше. С пролећем је све лепше. Неће бити ни ових хладноћа, а и ми смо ту да их примимо. Треба сви да се врате на своје, живот тамо није сигурно као што је овде. Зато их позивамо и молимо да у што већем броју дођу и

придружи нам се у изградњи кућа, а онда у заједничкој обнови села, поручује Зоран.

ИСКЛИЗНУ ЦАК

И док се колеге из UNHCR-а у смирају дана поздрављају са мештанима Долца, наша екипа прави завршне кадрове. Познато нам је да већина Албанаца не воли да се слика и “позира”, пред камером, док обнављају српска села. Познато је то и нашем камерману, који је своју пажњу усредредио на бољи кадар, тако да није приметио једног од радника, коме је „случајно“ исклизнуо цак са цементом поред његових ногу. Последица тога је видљива на слици, јер је тешко описати речима, ипак на крају све је то зачињено смењом осталог дела екипе и присутних мештана. И док последњи зраци сунца обасјавају ове прелепе пределе, крећемо ка Клини, тачније ка мотелу “Нора” на путу “Приштина- Пећ”. Уверавамо се у још једно од

Дешава се...

грађевинских “чуда” која на Космету ничу сваким даном. Првокласна услуга, фантастичан амбијент. За не поверовати онима који су пре десет година напустили овај крај. А из мотела у хотел у Грачаницу, на спавање и сумирање утисака. Још један дан остао је иза нас.

РАДИВОЈЕ ПОНОВО У ГУШТЕРИЦИ

Наредно јутро за разлику од претходних, освануло је сунчано. Прелеп дан последњих календарских дана јесени, омогућиће бржу градњу започетих кућа, а повратницима донети мање хладноће.

Наша, сада већ добро позната екипа кренула је пут Доње Гуштерице у посету повратничкој породици Радивоја Милосављевића. По доласку у широко косовско двориште осећа се живот. Све је на свом месту. Амбари, штале, механизација. Испред нас нова кућа, са недовршеним горњим делом. Управо би ту Радивоје са својом петочланом породицом требало да створи нови

дом. UNHCR је дао Радивоју грађевински материјал, а он очекује да ће за месец дана средити горњи део куће и уселити се у њега. Њему је лакше, јер му у старој кући живе родитељи, тако да на неки начин не осећа проблеме са којима су се сусрели напред поменути повратници.

ВРАТИЛА СЕ И ПОРОДИЦА

“Из Краљева смо се вратили крајем октобра. Тамо смо радили све и свашта. Сада смо овде, па да видимо шта ће бити даље. Тренутно радим на адаптацији куће.

Радивоје Милосављевић са сином

UNHCR ми је помогао око купатила, кухиње. Радове изводим сам”, прича нам Радивоје, наглашавајући да су се вратила и његова деца и супруга.

Кћерка студира информатику у Косовској Митровици, син је на вајарству на Факултету уметности у Звечану, а десетогодишња девојчица би требало да упише друго полугодиште у школи овде у Гуштерици. Имам и земљу, иако нема неке рачунице радити на њој. Велика су улагања, а мали приноси које не можеш никоме да продаш. Запослење мене или супруге “завшило” би ствар и сигуран сам да би наша породица остала овде, категоричан је Радивоје.

ПРИШТИНА

Враћамо се назад у Приштину са изузетно педантним Шпендом Халилијем, задуженим за информисање у канцеларије UNHCR-а. Све време последња два дана био нам је при руци, а на себе је преузео и дужност преводиоца у разговору са Херманом Стурвалдом, шефом приштинске канцеларије UNHCR-а. Иако је први човек UNHCR-а имао доста обавеза, а у поподневним часовима и новогодишњи пријем, остао је са нама у разговору готово два часа. Шире о темама нашег разговора са њим можете прочитати на наредним странама.

Након разговора правимо један круг на централном шеталишту у центру Приштине. Много људи на улицама, уређују се излози, праве новогодишње декорације. На крају, снимак за успомену и крећемо ка Мердару. Граничном или административном прелазу. Враг би га знао.

Забележио: Ж. Ђекић, Фотографије: З. Маврић

ХЕРМАН СТУРВАЛД, ШЕФ КАНЦЕЛАРИЈЕ UNHCR-A У ПРИШТИНИ

Током 2009. радили смо на томе да успоставимо један систем који би омогућио да се ИРЛ ојределе за повраћак и да им се у томе помогне како би тај процес за њих прошао што лакше. Покушали смо да укључимо и косовске институције у све то, како би и оне знале које су потребе ових људи и шта би требало да се уради да ефикасним повраћаницима омогућимо што боље услове за одрживи повраћак. Од колега из наше београдске канцеларије добили смо податке о онима који су се регистровани за повраћак и ми смо их проследили Министарству за заједнице и повраћак. Те информације затим иду у ошине, односно локалне заједнице, како би се извршио увиђај у каквом се стању налази њихова имовина. Након тога, утврђено стање ми прослеђујемо поново у Београд, односно ка крајњим корисницима. Они сами, на основу тога, доносе одлуку о томе шта ће даље да раде.

ПЛОДОВЕ НАШЕГ РАДА ОЧЕКУЈЕМ У НАРЕДНОЈ ГОДИНИ

Одмах пошто је наша екипа, заједно са представницима београдске и приштинске канцеларије UNHCR-а, обишла повратнике широм Косова и Метохије, у седишту UNHCR-а Косово, примио нас је **Херман Стурвалд**, са којим смо разговарали о повратку расељених, узурпираној имовини и бољој сарадњи Уније и ове канцеларије, у решавању нагомиланих проблема ИРЛ.

ИМАМО РАЗРАЂЕН СИСТЕМ

- Ово је била година у којој смо доста радили на терену и стекли увид у каквом се стању налази имовина људи који су се пријавили за повратак. Сматрам да сада имамо један бољи систем рада који би требало да створи чврсте темеље за све оне који желе да се врате на Косово. У овој години ми имамо више од хиљаду повратника, укључујући оне који су дошли путем регистрације, али и оне који су се вратили кроз имплементацију одређених концепт докумената и индивидуалних повратака и то не само из Србије већ из Македоније и Црне Горе - рекао је Стурвалд, нагласивши да има пуно породица које чекају на повратак.

- Очекујемо да њихове куће буду готове током прва три месеца идуће године, што опет зависи од временских прилика, јер сви смо свесни да иде зима и да ће се тешко моћи даље градити. Следећа година покажаће

шта је урађено и искрено се надам, да ћемо плодове нашег рада тек тада видети. Разлог мог оптимизма видим у томе што сада имамо разрађен систем, добру координацију са нашом канцеларијом у Београду и институцијама овде на Косову. Остају још две ствари. Стварно опредељење људи да се врате и средства - истиче Стурвалд.

ПОЗИВ И ЧЕСТИТКА

Имали смо раније случајева да су неки појединци дошли на Косово, добили куће и све што иде уз њих, међутим, одлучили су да се врате у Србију. Резултат тога је да многе зврје празне или су продате, што обесхрабрује донаторе и међународну заједницу. Имате две стране, овде куће које су празне, а тамо људе који желе да се врате, али нема средстава да им се праве друге куће. Ми се надамо да ћемо после ове регистрације направити квалитативни помак да помогнемо повратницима, јер смо сигурни да они заиста желе да се врате и остану овде. Желели бисмо да ових, преко хиљаду повратника у овој години, буду срећни и да остану овде, а да им се придруже сви они који имају чврсту вољу да се врате, поручио је расељенима Стурвалд, честитајући им Божићне и новогодишње празнике.

СРЕДСТВА НАЈВЕЋИ ПРОБЛЕМ

Стурвалд наводи да ће средства сигурно представљати проблеме бржем повратку, јер како каже, сви знају да су фондације лимитиране.

- UNHCR сматра да има још фондова који нису исцрпљени и да средства не би требало да представљају толику препреку. Ми знамо да има амбасада које би хтеле да финансирају повратак. Али желим да нагласим да и сами Срби треба да оду до њих да покажу иницијативу, предложе одређене пројекте и сигуран сам да ће неке од амбасада сигурно учествовати у њиховој имплементацији. Слично је и са другим донаторима, али зато мора постојати више иницијатива од оних који желе да се врате - указује Стурвалд.

- Као што сам рекао и пре неколико месеци, када смо разговарали, ако расељени хоће да се врате, онда треба то да раде сами. Што се више чека, теже ће се вратити. Можда је управо сада прави тренутак. Прошло је 10 година после конфликта и има људи који су можда нашли решења тамо где су расељени. Али знам да има људи који нису нашли себе тамо. Не значи да ће повратници добити све, као на тањиру, али морају бити упорни. Ако желе да се врате морамо да контактирамо, да носилац домаћинства долази, јер то представља јак сигнал да су они озбиљно заинтересовани за повратак. Ово би много значило и за нас, јер бисмо ми радили и на интеграцији породица. Повратници ће добити шест месеци помоћ у храни, намештају, постељини, хигијени... Уколико људи током шест месеци имају добре услове, онда би то значило и добар сигнал за њихове сународнике који би, такође, хтели да се врате. Клима повратка никада неће бити перфектна. Али сада је ситуација таква да људи не треба да се брину, а могућности са финсијске стране су још увек такве да овај процес може да се одвија.

НЕПОШТОВАЊЕ РОКОВА

Шеф приштинске канцеларије се сложио с нама да неки обећани рокови дати расељенима приликом регис-

трације нису испоштовани. То се, пре свега, односи на то да ће свако ИРЛ у року од 60 дана добити информацију у каквом се стању налази његова имовина и да ли и када, може да се врати.

- То је веома добра констатација. Ми се заиста трудимо да нашим колегама у Србији шаљемо информације о томе у каквом се стању налази имовина, какви су остали услови повратка, али ово је један доста тежак посао. Тражи већу координацију са локалним заједницама. Ми сваким даном у томе имамо више успеха. Било је наравно таквих ствари, да људима у обећаном року није стизала информација, али ми се трудимо да радимо на томе. Наравно да има места за побољшање - наводи Стурвалд.

ПОБОЉШАЊЕ УСЛОВА

Наш саговорник је свестан да се осим наведених услова за повратак, људима мора омогућити и за-послење, лечење, школовање, како би се могли поново интегрисати у средину из које су отишли пре десет година.

- Што се тиче ових питања ситуација је боља, али све зависи од места у које се вратиш. Највећи проблем свакако представља запослење. И сами знате да је ситуација на целом Косову по том питању изузетно тешка. Могућности су заиста лимитиране, а највећи број повратника се бави пољопривредом. Када је у питању здравство и школство, мислим да у повратничким срединама то не представља већи проблем, али свакако треба радити и на њиховом побољшању. Чињеница је да се већи број људи враћа у села. Повратак у градове иде доста тешко. Има много узурпиране имовине. Али ако имате папире да сте власник по одређеним процедурама та имовина се враћа и у последње време бележимо све више и више таквих случајева, што је свакако охрабрујуће - закључио је Стурвалд.

Разговарао **Ж. Ђекић**

Фото **Ш. Халиди**

О УНИЈИ И УНИЈИ М

моћи да ојачају Унију и на Косову.

- Нисам сигуран да је овај систем Уније на Косову довољно јак да на прави начин представља расељене. Било би добро да имате јаку асоцијацију на Косову која би била везана са удружењима у Србији, зато што има људи, као ви нпр. који долазе веома често на Косово и могу својим сународницима пренети праву слику стања на терену. Тако да ако имате добру Унију овде, онда међународна заједница може више да пружи повратницима, али и другим Србима на Косову. Зато Унија на Косову мора бити јача, као што је, како ми чујемо, јака она у Србији - рекао је Стурвалд, **Златку Маврићу** члану Управног одбора Уније, у разговору, пред овај интервју. Маврић је одговорио да је Стурвалд добро уочио овај проблем, да је у Унији М било одређених проблема, али да ће асоцијације расељених из централне Србије, учинити све што је у њиховој

АКТИВНОСТИ УНИЈЕ

У ПАЛАТИ СРБИЈА У БЕОГРАДУ ОДРЖАНА ЈЕ ШЕСТА ГОДИШЊА КОНФЕРЕНЦИЈА УНИЈЕ - САВЕЗА УДРУЖЕЊА ИРЛ СА КИМ ПОД НАЗИВОМ

ТРАЈНА РЕШЕЊА ЗА ИРЛ: ДАНАС И СУТРА...

У раду конференције учествовали су представници Министарства за КиМ, Комесаријата за избеглице, UNHCR-а, OEBC-а UNDP-а, Уније, као и расељена лица и повраћеници на Косово и Метохију. Ток конференције пратили су представници амбасада Аустрије, Грчке, Јапана, Немачке, Шведске, а била је присутна и делегација Министарства спољних послова Србије.

Отварајући Конференцију **Бранислав Скробоња**, председник Управног одбора, образложио је циљ одржавања и нагласио да ће се по њеном завршетку, на основу уводних излагања и дискусија, донети закључци и препоруке, које ће бити прослеђени свима онима под чијим мандатом се налазе расељена лица.

ТРИ ПИТАЊА UNHCR-а

Како UNHCR види стање ИРЛ у Србији, која је његова његова даља улога и шта UNHCR очекује у области трајних решења у Србији у наредним годинама, биле су три основне ставке у излагању **Едуарда Арболеде**, шефа Представништва UNHCR-а у Србији.

“Пре свега, желим да назначим неке опште принципе који су укључени у општи оквир за трајна решења намењена ИРЛ који ће за пар недеља постати смернице и упутства за међународну заједницу и за њихову улогу у решавању проблема расељених”, истакао је Арболеда, нагласивши да ће она ускоро бити презентована

Генералној скупштини УН. Арболеда је нагласио да су донатори пружили велику подршку изради Оквира за трајна решења ИРЛ, те се од њих очекује да га промовишу и охрабре његову употребу (кључни Принципи налазе се у оквиру на наредној страни).

“Наглашавам важност ових принципа јер ће то бити нови стандарди које ће међународна заједница користити. Они ће бити најближи и најприхватљивији, интернационално признати принципи за рад са ИРЛ. То доводи до другог питања, како ми видимо своју улогу у тражењу трајних решења у Србији. Које су функције и наша улога или не улога везана за ИРЛ. UNHCR је присутнио у два смера. Наставићемо да улажемо напоре да помогнемо људима који желе да се врате без обзира што знамо да је процес повратка постепен и спор, али ми смо овде да то координирамо. Ово је трајно решење за оне који су заиста заинтересовани да се врате на Косово, а с друге стране, морамо да будемо реални да је тај број мали.

Шта UNHCR очекује у области трајних решења ИРЛ у Србији за наредних пар година? То није питање за UNHCR. Уместо тога то је питање које мора да постави и одговори Влада, зато што није улога UNHCR да оцењује на који начин власти решавају питања ИРЛ. Морам да кажем да ја не знам да ли ћемо моћи да помогнемо по питању ИРЛ и трајних решења у будућности.

Да би UNHCR био у могућности да помогне, мора да се исказе јасан захтев за помоћ у овој области од

НЕКИ ОД КЉУЧНИХ ПРИНЦИПА КОЈИМА БИ СЕ ТРЕБАЛО РУКОВОДИТИ У ПРОЦЕСУ ТРАГАЊА ЗА ТРАЈНИМ РЕШЕЊИМА ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА,

које је на Конференцији изнео Едуардо Арболеда, шеф Представништва UNHCR Србија.

1. Националне власти дужне су да преузму на себе кључну обавезу да обезбеде трајна решења за ИРЛ и одговоре на њихове потребе за правном заштитом и другим видовима помоћи.
2. Националне и локалне власти дужне су да омогуће међународним хуманитарним и развојним агенцијама брз и несметан приступ ИРЛ у извршавању њихових мандата везаних за налажење трајних решења.
3. У основи свих политика и одлука које се односе на интерно расељавање и трајна решења налазе се права, потребе и легитимни интереси ИРЛ.
4. Сви релевантни актери дужни су да поштују право ИРЛ да добровољно одлуче о пожељном виду трајног решења, донето на основу добијених информација. ИРЛ, такође, имају право да учествују у процесима планирања и управљања стратегијама и програмима трајних решења.
5. Лице које се одлучи за локалну интеграцију или насељавање на било ком месту на територији државе, у одсуству могућности за повратак, не губи право на повратак онога тренутка када исти постане могућ.
6. Интерно расељена лица неће, ни под којим околностима, бити охрабривана или приморавана на повратак или релокацију на подручја где би њихови животи, безбедност, слобода или здравље били угрожени.
7. ИРЛ која се врате, интегришу или населе на било ком месту на територији државе не смеју бити мета дискриминације, посебно не из разлога који се односе на њихово расељавање.

стране Владе и мора се знати коликом броју ИРЛ је потребна помоћ”. закључио је Арболеда, додајући да сматра да ће бити тешко за UNHCR да прикупи средства за ИРЛ након 2011. године.

ГОДИНА БЕЗ ВЕЋИХ ПОМАКА

За нама је још једна година која није донела готово никакве озбиљније помаке у процесу повратка, рекао је, у уводној речи, **Бранислав Ристић**, помоћник министра за КиМ.

“На Космету имамо организовано кршење људских и имовинских права. Процес повратка се отежано одвија и само најупорнији успевају да се врате. Повратничка воља се стално испитује и ставља на искушења. Постоји очигледна опструкција локалних власти, као и непријатељски настројене локалне заједнице, која и даље селективно прихвата повратнике. Пројекти

Уводничари: Милосава Смиљанић, Едуардо Арболеда, Бранислав Ристић, Бранислав Скробоња, Свешлана Велимировић и Славица Милуновић

повратка предуго трају и резултирају кратком одрживошћу. Оно што је заиста неопходно, с обзиром да је повратак највећим делом руралан, јесте препорука да се тај процес заокружи и да се помогне пољопривредна производња и пласман вишкова робе, јер те људе треба упослити и вратити им достојанство и веру да живе од плодова свог рада, а не од помоћи. Дешава се да када она престане, људи поново крећу у расељење. Сви знамо да су градови очишћени од неалбанаца, а само ретке породице живе у урбаном окружењу. Оно што се искрено надам јесте да ће 226 ђаковичких породица успети да направи искорак и да се врати и настави мирно да живи у свом граду”, навео је Ристић нагласивши да су Комесаријат за избеглице и Министарство за КиМ развили серију пројеката који ће се финансирати из средства ЕУ.

То би се према његовим речима односило на питања која се тичу правне помоћи, повратка, али и стварања повољнијих услова расељенима у сфери стамбеног обезбеђења и слично.

ПОДСТИЦАЈНА СРЕДСТВА

“Свако ко је учествовао у активностима око регистрације не може бити задовољан бројем од 179 пријављених породица, али свакако предстоји унапређење процеса и даља партнерска сарадња како би превазишли уочене недостатке. Планиране активности Министарства биће настављене са UNHCR-ом око даљег тока повратка, који ћемо надопунити искуством у протеклом периоду. Охрабрује чињеница да људи хоће да се врате и у овим зимским условима”, рекао је о повратку и регистрацији Ристић. Нагласио је да је економски опоравак српске и других неалбанских заједница на Космету једнако важан као и питање повратка. “У сарадњи са Фондом за развој Републике Србије у

АКТИВНОСТИ УНИЈЕ

току је расподела више од 110 милиона динара подстицајних средстава за пољопривреду. Више од 80 милиона је реализовано за протеклу годину, 35 милиона је припремљено за почетнике. Подсећам да је 8 117 породица у сталном стању хуманитарне потребе, а Министарство ће са својим партнерима поделити око 7000 пакета, од којих је 900 већ подељено повратницима”, завршио је Ристић.

ЧЕКА СЕ РЕВИДИРАНА СТРАТЕГИЈА

“Србија је свесна да су ИРЛ у неповољнијем положају и да теже остварују своја права. У том смислу, заједно са UNHCR-ом, отпочели смо низ пројеката која имају за циљ да доведу у исти положај ИРЛ са осталим грађанима Србије. Укупан број стамбених решења које

Учесници скупа

је Комесаријат у сарадњи са донаторима и и буџетским средствима остварио износи око 1300 јединица, а половину од тога добили су избегла, док је друга половина припала расељеним лицима”, рекла је у свом уводу **Светлана Велимировић**, заменица комесара за избеглице, додајући да се ускоро очекује Ревидирана стратегија за решавање питања избеглица и ИРЛ, где ће бити предвиђени стратешки циљеви, мере и активности везана за ИРЛ.

Нагласила је да је Комесаријат са ИОМ-ом почео локално акционо планирање и да је до сада обухваћено 130 од укупно 160 општина колико их има у Србији.

“ UNHCR је у овој години подржао локалне акционе планове у 12 општина за избеглице, а постоји најава

да ће се идуће године то десити за решавање питања ИРЛ. После посете г. **Валтера Келина**, специјалног изасланика УН за ИРЛ, одлучили смо да ћемо урадити једну процену потреба, како бисмо стварно снимили стање у коме се налазе они најугроженији”, истакла је заменица комесара додајући да Комесаријат неће радити нови попис, већ само процену потреба. Своје излагање Велимировићева је завршила цитатом раније поменутог Валтера Келина.

“Оснаживање ИРЛ у расељеништву док се не створе услови за повратак је само нешто што доприноси њима да буду снажнији и да лакше прихвате све изазове којима ће се сусрести једног дана, када повратак буде могућ и када буду одлучили да се врате у место свог пребивалишта”.

ПЕТ ХИЉАДА УЧЕСНИКА «ИДИ - ВИДИ» ПОСЕТА

Дански савет за избеглице (ДСИ) од 2002. године, организовао је готово 600 “иди-види” посета за пет хиљада ИРЛ и 80 “иди-информиши” посета на којима је било око 2200 расељених лица, навела је у уводној речи **Милосава Смиљанић** из ДСИ. “Трудимо се да организујемо међуетничке дијалог са већинском заједницом, иако су најбољи дијалози они спонтани кад припадници већинске заједнице приликом посета расељених сами излазе и поздрављају своје комшије. На пример, посета селу Љубижди код Призрена. ДСИ се труди да повећа учешће Рома, жена и младих у посетама, јер су они специфична популација. ДСИ је кроз пројекте индивидуалних и организованих пројеката финансиран од стране ВРМ и Агенције за реконструкцију вратио на КиМ 811 породица са 3024 члана, што значи да се у просеку после сваке “иди-види” посете вратила једна и по породица”, рекла је Милосава Смиљанић и констатовала, да се јако се мали број расељених регистровао за повратак, што не представља њихову стварну жељу, јер услови који се нуде за повратак нису адекватни да одговоре њиховим потребама.

ОД ИНФОРМИСАНОСТИ ДО ПОБОЉШАЊА УСЛОВА ЖИВОТА

Славица Милуновић, испред Уније представила је њен рад од самог оснивања. Навела је да је овај пројекат подржан од 2004. године, кроз донацију UNHCR-

ПОВРАТАК У БРОЈКАМА

“У сарадњи са UNHCR-ом и Министарством за КИМ учествовали смо у регистрацији људи који су се пријавили за повратак у 68 општина. Регистровани смо 637 ИРЛ пријављена за повратак у 25 општина на 200 локација. У сарадњи са међународним организацијама и институцијама власти, чланице Уније активно су учествовале у повратку великог броја лица и то: у Кош и Опрашке 25 породица, Добри Дуб и Накараде 30 породица, Лазовићи 15, Клинавац 17, Горње Село 5, село Лесковац - Клина 1, Клобукар 18, Ковраге 4, Србобран 8, Рудник 14, Синаје 18, Доњи Петрич 14 и оно што је сад у фази изградње Долац 12, Гребник 5 и Црни Врх две повратничке породице”, изнела је податке Славица Милуновић, наводећи да су чланице Уније учествовале у писању 15 концепт докумената, од којих су поједини реализовани, а неки само одобрени на ОРГ.

РОМИ У НАЈТЕЖЕМ ПОЛОЖАЈУ

“С обзиром да је UNHCR један од већих донатора у збрињавању расељених, колико су ти пројекти доступни најугроженијим категоријама, јер немају плац, немају документа, посао, могућност за кредите”, питао је **Раде Ђирић**, посебно се осврћући на ромску популацију.

“Постоји начин како да идентификујемо најугроженије, радимо то са Министарством за КиМ и другим организацијама, рекао је Едуардо Арболеда, а **Мирјана Здравковић** из краљевачке канцеларије UNHCR-а, навела је низ програма у који су укључени Роми.

Ова популација сигурно јесте најугроженија, зато сви планови који ће постојати треба да буду урађени у складу са њиховим потребама, додао је **Давор Рако**.

а, пре тога кроз донацију ЈОСС-а. У оквиру овог пројекта до сада је изашло 62 броја Билтена, реализовано 117 радио емисија, урађено 47 прилога која су емитовани у телевизијској емисији “Повратак”. Организовано је 13 округлих столова, више конференција, а у сарадњи са ДСИ, штампано сажетке са ОРГ од 2006. године. Урађено је 725 сажетак. У оквиру правне помоћи сарађујемо и са Праксисом, упућујући расељена лица на све сегменте правне помоћи, рекла је она.

У сарадњи са UNDP Приштина, рађено је на пројекту превенције криза и исељења (шире на стр. 24-25), а са UNDP Београд радило се смањење броја незапослености и побољшање услова живота. Пројекат се реализовао у Београду, Лазаревцу, Краљеву, Смедеревској Паланци и Бујановцу.

Свако сам бира да ли ће да се врати или ће да остане у месту расељења. Радимо на побољшавању живота у сарадњи са Католичком службом помоћи (CRS) директно смо обухватили 400 породица кроз грантове које смо им доделили кроз почињање посла или проширење, или грантови у сарадњи са ДСИ за 80 породица, начешће је то бесплатна могућност доквалификације, преквалификације. Оно што смо радили пре CRS и ДСИ је то да смо подржали 80 породица, закључила је Милуновића посебно наглашавајући да нас чека још доста проблема, али да ћемо наставити да информисемо расељена лица, покушати да укључимо што више њих у побољшање услова живота у расељењу и у пружању свих видова подршке тим људима, пре свега права на повратак, као и његову одрживост.

РАЗЛИЧИТ ТРЕТМАН

На конференцији је постављено низ питања и дате многе сугестије. Тако је Славица Милуновић презентовала проблем, због чега расељени који имају своју имовину у централној Србији нису једнако третирани као повратници који то исто немају. Одговарајући на то питање Давор Рако, из UNHCR-а, је рекао да свако има право да се врати и да то није спорно, али не може свако да добије исти облик асистенције и под истим

условима. Имамо ситуације повратника који су у међувремену продали своју имовину и сада траже да их неко врати. То је њихово право и ми ћемо дефинитивно да учинимо све да се врате. Међутим, не може нико да им гарантује да ће они имати приступ свим пројектима који се баве изградњом или реконструкцијом кућа, зато јер су они већ отуђили своју имовину. Они који су регистровани за повратак примиће пакет помоћи од UNHCR-а, обезбедиће им се привремени смештај, а истовремено ће Министарство за КиМ да им обезбеди њихов пакет помоћи при повратку, појаснио је Рако.

Златко Маврић је питао због чега се повратницима одузима расељеничка документација чим се врате на КиМ, иако им тамо још увек није загарантован опстанак. Светлана Велимировић је рекла да ту има неразјашњених проблема који ће Комесаријат и Министарство за КиМ врло брзо разрешити. **Иванка Костић**, извршна директорка Праксиса је рекла да је један од најважнијих услова за повратак, али и интеграцију решавање имовинских права.

КО ЋЕ СЕ ВРАТИТИ ?

“Из мог села 107 људи је умрло за десет година, из региона Средачке жупе 1700, а из општине Призрен око 3 600 људи. Наша имовина је остала доле, а сада једноставно треба да се одрекнемо и заборавимо одакле

Примислав Станојевић

смо дошли. Да ли је нормално да у општини Призрен од 200 хиљада становника ради само један и по Србин. Људи који су имали 30, 35, 40 година стажа, остали су и без пензија и без деоница. Ми смо летос били у Горњем Селу, нас 34 човека. Радили смо месец дана на обнову села и нико не да нам није помогао, него нас није ни обишао, видно узбуђен говорио је **Примислав Станојевић**.

Слична питања постављали су и друга расељена лица и представници удружења на која су уводничари давали одговоре, али већина није била задовољна њима. Више о томе због ограниченог простора објавићемо у наредном броју.

На крају конференције, предложено је да се закључци и препоруке накнадно доставе и буду објављени у нашем Билтену.

Припремио Жељко Ђекић

АКТИВНОСТИ УНИЈЕ

УЧЕСНИЦИ VI КОНФЕРЕНЦИЈЕ, САВЕЗА ИРЛ СА КИМ - УНИЈА, НА ОСНОВУ УВОДНИХ ИЗЛАГАЊА И ДИСКУСИЈА, ДОНЕЛИ СУ СЛЕДЕЋЕ ЗАКЉУЧКЕ И ПРЕПОРУКЕ:

ЗАКЉУЧЦИ

- ❖ Процес повратка се отежано одвија и само неколицина најупорнијих успева да се врати. Повратничка воља се стално испитује и ставља на искушења током овог процеса. Постоји очигледна опструкција повратку на локалном нивоу. Албанска заједница и даље одлучује о оправданости повратка и селективно прихвата повратнике. Пројекти повратка предуго трају а резултат тога је њихова неодрживост.
- ❖ Охрабрује чињеница да и поред свега наведеног расељени евидентирани приликом регистрације за повратак изражавају жељу да се врате, не бирајући временске услове.
- ❖ Економски опоравак српске и других неалбанских заједница на Космету једнако је важан као и питање повратка и представља услов даљег опстанка, али и повратка ИРЛ.
- ❖ Подржава се досадашња активност Уније и UNDP Косова на конкретној економској подршци заједница на Косову и Метохији ради превенције кризе и даљег исељавања.
- ❖ Актери задужени за помоћ расељенима ангажоваће се у 2010. години на помоћи Министарству за КиМ, Комесаријату за избеглице РС и UNHCR-у у лобирању за прибављање фондова и реализацији подршке ИРЛ у економском јачању и одрживости у месту боравка до стварања услова за повратак.
- ❖ Комесаријат за избеглице ће у оквиру својих активности у 2010. години урадити процену стања ИРЛ како би снимиили њихове потребе и након тога пружили помоћ најугроженијима.
- ❖ Апелује се на донаторе да у 2010. години помогну побољшање положаја ИРЛ, како би она могла да живе на достојанствен начин.
- ❖ Унија ће у првом полугодишту 2010. године одржати више округлих столова са темом економског оснажења ИРЛ у месту боравка. Први округли сто ће се одржати у другој половини фебруара месеца.

ПРЕПОРУКЕ

- ❖ Препоручује се Министарству за Косово и Метохију подржавање екстензивне производње у руралним срединама, откуп и размена производа са другим заједницама. На тај начин ће се подржати настојање повратничких заједница да достојанствено живе од свога рада, а не од хуманитарне и социјалне помоћи.
- ❖ На основу искустава актера укључених у досадашњи ток повратка регистрованих породица, треба унапредити овај процес како би се створила могућност онима који су изразили жељу за повратком да то што пре и учине.
- ❖ Поступак одузимања расељеничких легитимација повратницима обавити тек након остварења свих услова за одрживост и опстанак у месту повратка.
- ❖ Изнаћи могућност за наставак сарадње Уније М и UNDP Косова у ради наставка подршке угроженим заједницама на Косову ради спречавања кризних ситуација и даљег исељења.
- ❖ Заједничком информативном активношћу Уније, Комесаријата за избеглице и Министарства за КиМ, омогућити ИРЛ више сазнања о програмима економске подршке у месту боравка.
- ❖ Настојати у 2010. години организовање радног састанка учесника ОРГ, представника локалне самоуправе, Министарства за КиМ, Уније и осталих актера заинтересованих за процес подршке повратку и помоћи у одрживости у месту привременог боравка.
- ❖ Препоручити КИРС-у да у Националној стратегији за побољшање услова избеглица и ИРЛ угради конкретне рокове и одговорности, као и да посебан нагласак стави на активности локалне самоуправе да ИРЛ уврсте у своје локалне акционе планове и стратегије.
- ❖ Инсистирати код Министарства за КиМ на изналагању могућности за наставак започете активности DRC канцеларије за пружање правне помоћи кроз преузимање постојеће базе и формираних досијеа.
- ❖ Утицати на републичке и локалне власти да омогуће међународним хуманитарним и развојним агенцијама брз и несметан приступ ИРЛ у извршавању њихових мандата везаних за налажење трајних решења.
- ❖ Сви релевантни актери дужни су да поштују право ИРЛ да добровољно одлуче о њиховом виду трајног решења, донетог на основу добијених информација. ИРЛ имају право да учествују у процесима планирања и управљања стратегијама и програмима трајних решења на свим нивоима.

УСПЕШНО ОКОНЧАН ПРОЈЕКАТ UNDP-а КОГА СУ РЕАЛИЗОВАЛИ УНИЈА М И УДРУЖЕЊА РАСЕЉЕНИХ, А ЧИЈИ ЈЕ ГЛАВНИ ЦИЉ БИО

ПРЕВЕНЦИЈА КРИЗЕ И ДАЉЕГ ИСЕЉАВАЊА

У десет мести на Косову и Метохији, Брестовику, Клини, Видању, Могили, Церници, Горњем Ливочу, Новакама, Ораховцу, Горњој Бишњи и Драјковцу, изграђено је 500 метара система за наводњавање, једна капања, извршена је реконструкција 2 500 метара пољских путева, уручена су два трактора и једна приколица, испоручена медицинска опрема сеоској амбуланци, реконструисане две капеле и пружена помоћ у отварању Омладинског културног центра. Укупна вредност пројекта износи преко 200 хиљада евра. Учесници у реализацији наведених активности узеле су и локалне заједнице, а за наредну годину најављен је пројекат са мношћом већим финансијским средствима.

У прошлом броју Унија ИНФО писали смо о свечаном отварању Омладинског дома у Ораховцу и примопредаји трактора у селу Новаке, а овога пута покушаћемо да представимо још неколицину спроведених активности.

БОЉИМ ПУТЕМ ДО ОРАНИЦА

У селу Могила, општина Витина, Савет заједница уз асистенцију Уније М и удружења расељених “Глас Косова” из Крушевца одлучио се за реконструкцију пољских путева.

“Могила је мултиетничко село где живе Албанци и Срби. Њихова идеја, односно Савета заједница села је била да они одреде своје приоритете, а ми бисмо им помогли у реализацији предложених активности. Изабрали су да раде сеоске путеве, јер су сматрали да им је лакши долазак до својих њива приоритетан задатак. Ми смо им помогли у томе, а део средстава дала је и општина Витина”, прича нам **Срећко Васић**, из удружења “Глас Косова” и један од највећих активиста у спровођењу ове акције. Да би што сликовитије приказао како је то раније изгледало, а каква је ситуација сада, Васић нас је одвео до сеоског атара. И заиста, разлика је огромна и неспорно ће мештани обе заједнице лакше долазити до својих њива.

“Урађено је 2,5 километара пута, а укупно је то финансијски коштало нешто мање од 10 хиљада евра. Међутим, сам пројекат предвиђа изградњу још седам километара пута и ми се надамо да ће донатори имати слуха да у продају ове акције одобре средства, јер треба истакнути да се преко 90 процената мештана Могиле и албанске и српске заједнице, бави искључиво пољопривредом”, истиче Васић и додаје да поред насу-

тих путева осим мештана овог села, лакши прилаз њивама имају и становници Клокота, Врбовца и других околних села.

ЗАДОВОЉНИ И МЕШТАНИ

Лидер српског дела села Могила, **Живоја Балашевић**, пренео нам је своје и мишљење осталих сељана.

«Сматрам да је овај пројекат заиста урађен онако као што треба и да су сви на крају изразили задовољство његовом реализацијом. Мислим да је врло важно напоменути да је то био мешовити пројекат и да су се Срби и Албанци први пут, после 1999. године, нашли за истим столом. Дошло је на неки начин до отопљавања односа, јер насыпање путева је био обострани интерес. Камо среће да дође до његовог наставка. Првобитно је планирано да укупан износ буде 65 хиљаде евра, а за сада је потрошено нешто мање од десет хиљада. Очекујемо да дође до реализације друге фазе, која наравно зависи од средстава донатора, а свакако најбоља препорука за то је да они сами дођу овде и виде шта је урађено, истиче Балашевић.

Срећко Васић: новим путем до оралица

И док позира нашем репортеру, на новоизграђеном путу, Срећко Васић нам прича да ово није једини пројекат у Гњиланском региону. Напомиње да су у десетак километара удаљеним селима Церница и Горњем Ливочу урађене односно, реконструисане капеле. Довољан разлог да одемо до Ливоча, места где смо заједно са Васићем били пролетос, када је сам пројекат био у зачетку.

НОВОИЗГРАЂЕНА КАПЕЛА

Мештани Горњег Ливоча имали су тада више предлога када су представници Уније М и удружења «Центар за хумане ресурсе», дошли на Савет села, да се заједнички договоре шта је то у овом тренутку најкорисније за село. Три опције су биле у игри. Уређење обале

Горњи Ливоч: од разрушене до...

речице која протиче кроз село, постављање бољег уличног осветљења ради безбеднијег кретања преосталог српског становништва и изградња капеле.

« Одлучено је да се гради нова капела, на месту где је непосредно по окончању сукоба на Косову, стара дигнута у ваздух. Тада смо са мештанима отишли на гробље и снимили стање, а данас можемо с поносом да истакнемо да је новоизграђена капела готова и да мештани своје верске обреде не морају да обављају под ведрим небом, већ у савим пристојним условима», прича нама Васић, док се пешке пењемо ка сеоском гробљу.

« Ова капела је и најскупљи појединачни пројекат и Унија М учествовала је у њеној изградњи са нешто мање од десет хиљада евра. Своје учеће узела је и локална самоуправа, утрошивши за њену изградњу скоро пет хиљада евра » прецизан је Васић. Жао му је што због временских прилика, великог пљуска, нико није дошао из села, међутим из истих разлога, наша екипа журила је и на другу дестинацију. У Клокоту се опраштамо од Срећка, док нам «избацује» цифру за реконструкцију капеле у Церници у износу од 4,5 хиљада евра.

Временске неприлике спречиле су нас да обиђемо Дражковце у чију је сеоску амбуланту, за потребе медицинске опреме дато четири хиљаде евра и Горњу Битињу, где је за каптажу воде одвојено око осам хиљада евра.

КАНАЛ ЖИВОТА

Трактор и тракторска приколица у Клини, односно два километра удаљеном Видању, коштали су нешто више од 14 хиљада евра. Док је изградња дела система за наводњавање у Брестовику у дужини од 490 метара, од укупно предвиђених 950 + 790 метара, износила 6 200 евра. Управо је Брестовик био место где се обрела наша екипа у тражењу одговора, због чега се ово село одлучило баш за систем за наводњавање.

Улазећи у Брестовик већ на први поглед се може видети оно што је урађено, а у кишним јесењим данима овај систем за наводњавање има и другу улогу, да одводи воду која се слива са околних планина у поље.

...новоизграђене капеле.

А на већ поменуто питање одговор нам је дао **Миодраг Дашић**, представник села.

“Када су представници Уније М, односно UNDP-а понудили да радимо неки пројекат било је разних предлога. Неки су тражили тракторе, неки ово, неки оно, а ја сам тражио да се уради тај канал. Јер по мом мишљењу, канал је жила куцавица за село. Сви уосталом знају шта значи текућа вода кроз село, односно река кроз град. Пошто је све то мало било запуштено, јер је село тотално уништено, у старту смо добили средства да се тај канал мало прочисти. Просто да вода крене”, прича нам Миодраг и открива и другу страну медаље.

“Зна се, ако имамо воду и њоме натапамо наше њиве, да ће сви производи, било то кукуруз, кромпир или неки други који узгајамо, за 150 процената имати боље приносе. Вода долази из наше реке, која нажалост, месец дана пресуши преко лета, али до тог времена, пошто имамо топлу климу, много ће да нам значи. Ова наша земља је растресита и кад су врућине, неопходна нам је вода, јер само захваљујући њој, односно добром

наводњавању, може да буде много бољи урод сваког од наших производа”, мудро ће Дашић.

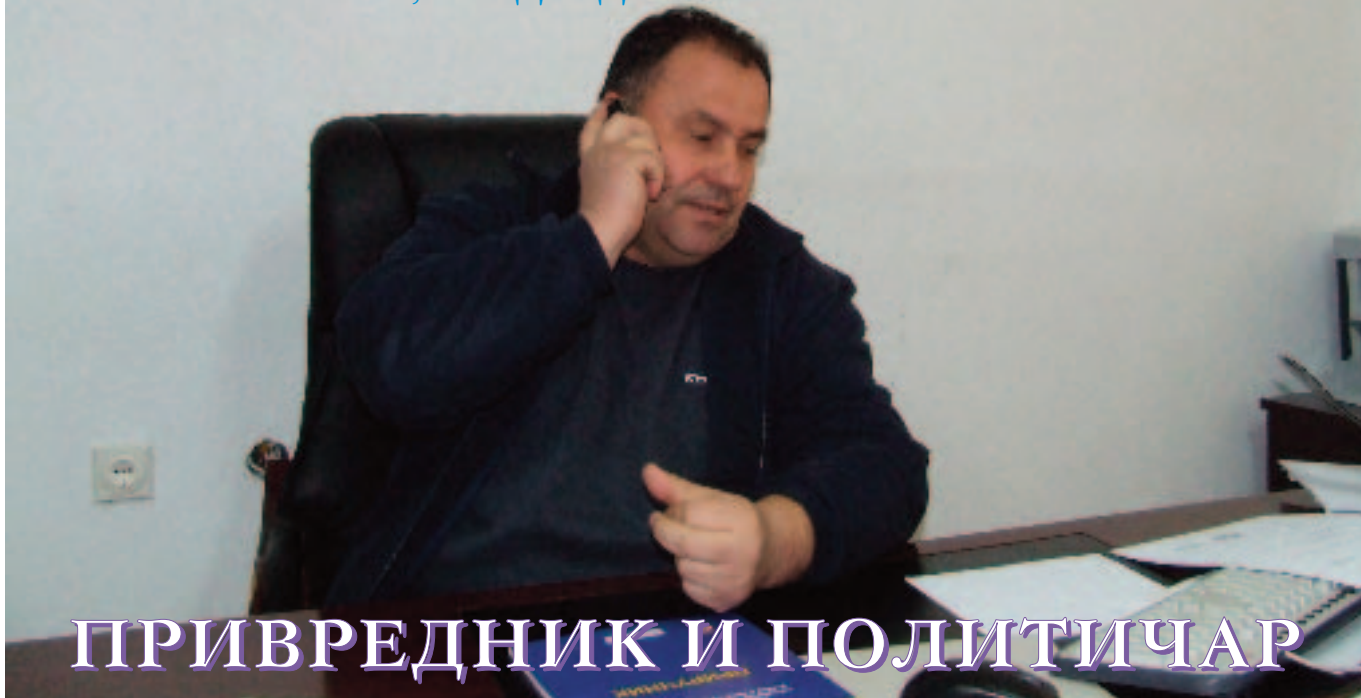
Управо због тога наставак овог пројекта има видне предности у односу на неке друге, јер ће тиме пољопривредним произвођачима Брестовика омогућити већу производњу. А ако би се нашло и добро тржиште за откуп вишка производа, стигло би се до крајњег циља, а он се зове одрживи повратак.

Забележио: **Ж. Ђ.**
Фото: **З.М.**

*Брестовик:
„Канал живота“*

СРЕЋКО СПАСИЋ, ПРЕДСЕДНИК СРПСКЕ ОПШТИНЕ ВИТИНА

ПРИВРЕДНИК И ПОЛИТИЧАР

На челу дела општинске Витина, оном којој је већина грађана српске заједнице на изборима, одржаним 11. маја прошле године, дала мандат да представљају своје сународнике, налази се Срећко Спасић. У коалицији више партија и група грађана Спасић, је као представник групе грађана из „Видовдан“ добио највеће поверење од укупно 31 изабраног одборника. Кажу да своју функцију обавља једнако успешно као што води и своју фабрику за пуњење воде у Клокот Бањи.

❖ У шест насељених места ове општине живи преко три хиљаде припадника српске заједнице, а административни центар и седиште ове општине налази се у селу Врбовац. Како и од чега ти људи живе, било је наше прво питање упућено председнику општине.

Становништво српске заједнице углавном живи од пољопривреде. Један број је запослен у институцијама Републике Србије, школству, здравству, општинским структурама. Један мањи број људи ради у службама Привремених институција Косова.

После 1999. године, Срби запослени у фабрици вијак у Витини, пунионици минералне воде у Клокоту, пољопривредним и другим друштвеним предузећима, остали су без посла и тренутно нико од њих не ради у тим фирмама.

ШТА СА ВИШКОМ ПРОИЗВОДА ?

❖ Једно време за пољопривреднике није било проблема јер је вишак њихових производа откупљивао Координациони центар. Сада те сарадње више нема.

У једном периоду, Координациони центар је

откупљивао све вишкове који су се производили на КиМ. Међутим, касније је дошло до застоја и данас откупа више нема. Вероватно је разлог криза и недостатак новчаних средстава. Ми смо се неколико пута обраћали Министарству за КиМ да дође до обнове те сарадње, али за сада нисмо могли да дођемо до неког договора.

❖ Пре овог разговора, Ваши сарадници су нам рекли да је након прекида сарадње са Координационим центром, једна фабрика дала у руке приватнику, с циљем да откупљује производе и прерађује их. Пре свега, што се односило на кромпир.

Један од разлога због кога се више не откупљују наши производи јесте разлог који наводите. Подстицајна средства Министарства за КиМ дата су једној приватној фирми из Врања, која је требало да изгради фабрику чипса. Планирано је да откупљују наше производе и прерађују их у фабрици, али је та инвестиција пропала. Фабрика уопште није почела са радом и не знамо шта ће даље бити.

❖ Осим што је инвестиција пропала, имамо информације да је тај власник отишао дужан многим људима на подручју Ваше општине.

Ради се о двадесетак хиљада евра дуга за преузети кромпир од пољопривредника из наше општине. Нажалост, ни данас тај кромпир није исплаћен.

НЕМА ПОВРАТНИКА

❖ Питање повраћка је незаобилазна тема у оваквим разговорима. Били смо овде пре нешто више од пет година, у селу Подгорце и видели да је изграђен одређен број кућа, чак су ту били и неки повраћници. Како је

сада тамо и каква је уопште ситуација када је повратак у живљање?

Видите, повратка уопште нема. Тачно је, направљене су куће у селу Подгорце за 48 породица. У тим кућама сада нико не живи. Те куће су одвојене из села и основни разлог је безбедност. Мада има људи који су на хиљаду метара од својих кућа, али не могу да превазиђу страх и врате се у њих.

У последњих пар месеци, тачније од априла, урађена је регистрација ИРЛ која желе да се врате на простор КиМ. Мора се признати да ни ти резултати, када је у питању Ваша оштина, нису оштимистични.

Имамо свега два случаја повратка и то појединачна. Разлог је, по мени, што се људи још увек не осећају довољно безбедно. Мада не би требало да имају разлога за то. Десет година је прошло, а многим људима је пред очима још увек она ситуација из 1999. године. Што се тиче слободе кретања код нас овде је стварно безбедно. Бар у овом тренутку, што не значи да ситуација не може да се промени. Они који су отишли у Србију мисле да је још увек тешка ситуација. Стварно није и ево ја их јавно позивам да слободно могу да се врате својим кућама

ЗАПОСЛЕЊЕ УСЛОВ ОПСТАНКА

У прилог Вашој причи иде и чињеница да смо видели многе аутомобила са GL регистрацијом, али и са оним и из централне Србије.

Још увек важе таблице GL. Има полицајаца који то злоупотребљавају, међутим, још није дошла уредба нити EULEKSA, нити косовских институција да су ван снаге. Дакле, таблице још важе, документа још важе и ја се надам да неће ни доћи до њиховог укидања.

Да би људи заиста оштили на овим просторима морају да им се пружи неке основне ствари, као што су медицинска заштита, да им деца могу да иду у школу. Како је то решено?

Треба акценат да се стави на опстанак. Очигледно

десет година је прошло, а правог повратка није било. Тешко се живи. Људи су незапослени и немају од чега да живе. Влада Србије финансира школство и здравство. Школство, с обзиром у ситуацији у којој живимо, је доста квалитетно. Имамо три основне школе, у Врбовцу, Клокоту и Витини и једну средњу, економско-техничку школу у Врбовцу. Имамо 500 ученика у основној школи и око 200 ученика у средњој. Светосавска омладина из Беча обезбедила је преко општине, стипендије за њих 40-оро.

Каква је ситуација са здрављем?

Примарна здравствена заштита је на задовољавајућем нивоу. Свако веће насеље има амбуланту и то не представља проблем. Међутим, проблем је секундарна здравствена заштита. У плану је да се ради болница у селу Будрига која би пружала здравствену заштиту свим становницима косовског Поморавља и то би решило многе недоумице код људи који желе да остану овде.

Како оштити на овим просторима?

Може да се опстане. Услов је, пре свега, да запослимо људе. Да би опстали људи морају да привређују, пољопривредницима треба омогућити откуп вишка производа, а то без помоћи Владе Србије и Министарства за КиМ неће ићи. **(Ж. Ђ. и З. М.)**

ПРЕДСЕДНИК ЗА ПРИМЕР

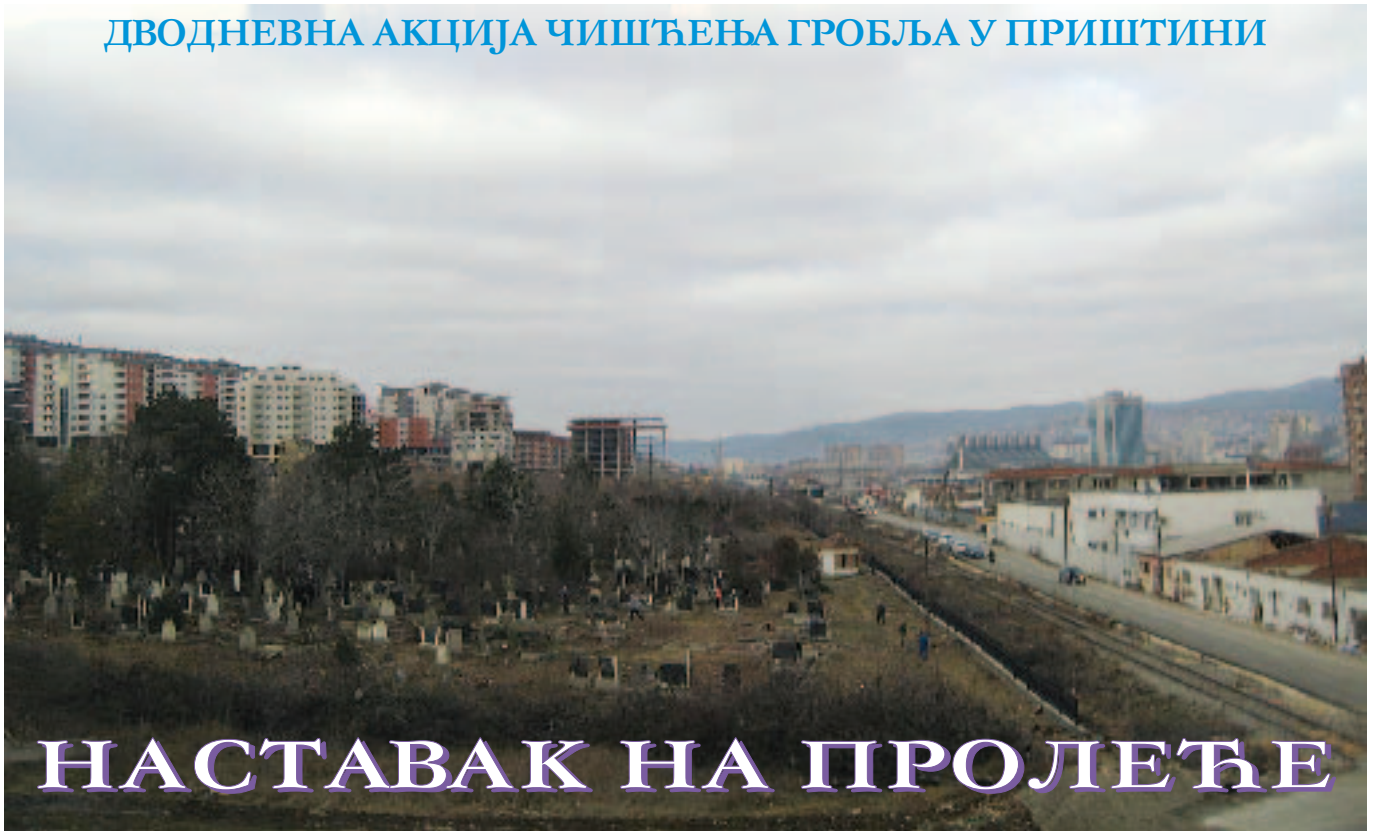
ФАБРИКА МИНЕРАЛНЕ ВОДЕ

“Acasana је једно од ретких српских предузећа које успешно послује на овим просторима. Бави се флаширањем природне минералне воде, а почела је са радом 2002. године и ради веома успешно”, с поносом истиче Срећко Спасић, њен власник.

“Имамо потпуно нову аутоматизовану опрему, средњег капацитета од извора па до пуњења амбалаже. Предност наше фирме је у томе што поседујемо сопствене изворе, програм и опрему. Значи, ништа не узимамо у закуп, све је у нашем власништву. За сада тржиште имамо само на Косову, а тенденција је да се проширимо и на централну Србију и Македонију, а можда и Албанију. Имамо и сопствени превоз, тако да су нам и ту трошкови мањи. Поред чланова моје породице запошљавамо и друге људе из Клокота”, истиче Спасић, нагласивши да без ризика нема ни профита.

ДВОДНЕВНА АКЦИЈА ЧИШЋЕЊА ГРОБЉА У ПРИШТИНИ

НАСТАВАК НА ПРОЛЕЋЕ

После вишегодишњег настојања да се гробље у Приштини очисти од њрња и корова, као и да се заштити од даљег уништавања и скрнављења, 10. и 11. децембра акција је успешно сprovedена. Боље рећи, акција је зайочеша, јер ће се на пролеће настави са радовима на приштинском гробљу.

Али, вратимо се у време од 2002. године када су расељени Срби из Приштине почели да долазе у свој град за задушнице, два пута годишње. Још тада се дешавало да жене не могу да пронађу гроб својих драгих или би излазиле изгребаних и сувом травом посечених подлактица. Не ретко, по рукама најупорнијих узмило би по који гуштер.

УВЕК ДРУГАЧИЈЕ

Из године у годину број путника за Приштину увећавао се да би новембра 2005. године стигло седам аутобуса из Београда и Ниша. У техничком смислу помоћ је стизала из Координационог центра за Косово и Метохију. Време је фебруара и новембра било различито: од сунчаних мирних дана до кише која је лила као из кабла или мразних и снежних зима. И стање на гробљу затицали смо увек другачије. Углавном све више поломљених и оскрнављених споменика. Месингане бисте и вазе нестале су одавно, а потом и сва слова и бројеви од овог скупог метала. Нестали су и крстови са гробова где породице нису стигле да поставе споменике јер је започело бомбардовање. Кратер који је начинила бомба био је дубок и пун поломљених споменика и свега другог, почео је и сам да зараста у траву.

КАО БРОЈ

Неколико породица је у 2004. години донело надгробне плоче. Свештеника су престали да позивају да држи опело за оне Србе који су умирали у старачком дому. Сахрањени су као број, без имена и презимена.

Удружење “Срећна породица”, које је било иницијатор и организатор ових достојанствено-тужних путо-

Ударнички

вања, годинама тражи код свих могућих организација и институција пројекат чишћења и чувања гробља у Приштини, али се залаже и за чување свих гробља на Косову и Метохији.

АКТИВНОСТИ УНИЈЕ

Када је у току 2007. године, започета изградња зграда на паркингу изнад гробља, а са горње стране поред пута наношена огромна количина земље - реагвали смо код свих надлежних. Та наша питања остала су без одговора, али апели за чишћење гробља најзад су подржани. Министарство за Косово и Метохију подржало је и дводневну акцију на приштинском гробљу која ће се наставити на пролеће.

НЕ САМО СРБИ

Гробље се простире на близу пет хектара површине, а на њему су се поред православних хришћана сахрањивали и Јевреји, док их је било у Приштини, дуго после

Место за сваког

другог светског рата, али и Албанци католици који и даље сахрањују своје умрле на овој заједничкој парцели.

Оно што посебно скреће пажњу, то је гроб једног Кинеза који је сахрањен 2008. године. Не знамо које је вероисповести био, али није ни важно. Био је човек. По неко запали свећу и на тај необичан гроб. Запали неко, ко зна да ту почива, и покојној Планинки која је била удата за Албанца, али су је пасторци сахранили поред оца. На споменику је фотографија и име њене још увек живе маћехе, а Планинка, као да није живела. Нема никакво обележје.

ИЗ СВИХ КРАЈЕВА

У два дана је, по око осамдесет волонтера који су дошли из Ниша, Прокупља, Крагујевца, Врњачке Бање, али и из Косовске Митровице, са Брезовице, Косова Поља, Грачанице и свих других села у региону Приштине, радило ударнички. Моторним тестерама, примерима и ручним тестерама секли су стабла, трсили шибље, руже које су прерасле у бодљикави шипак, багрем, трсили су набујали сув коров и косили нараслу осушену траву...Лопатама су чистили лишће и све слагали на

неколико гомила. Било је невероватно хладно. На овом месту, на Драгодану увек је дувао хладан ветар. У овај децембарски дан, могао је пасти и снег јер је претходни дан и ноћ лила киша као из кабла. Људи су били задовољни што је суво. Другога дана чак, рад су започели по сунчаном времену. Леп дан и успешна акција откривала је постепено много споменика и крстова које је дивље растиње сачувало од вандалског рушења, али и оне споменике који су оборени и поломљени и које је блато и лишће већ почело да затрпава. Наравно, има и гробова са којих су читаве надгробне плоче однесене да би се препродао мермер... Остало је посла још за неколико дана у пролеће, али је урађен заиста највећи део. Људи су радили крваво, као да су плаћени на сат, а не да раде волонтерски за један суви оброк, многи чак у посту на води.

ВРЕДНО ТРУДА

Осим лаких огреботина по лицу и рукама није било никаквог повређивања нити инцидента, иако смо у ор-

Видљиви резултати

ганизовању акције обезбедили и целодневно присуство санитарске екипе и екипе КПС. Од шведског континента КФОР-а, траживи смо помоћ око одношења растиња са гробља, али нам они нису могли изаћи у сусрет. Алатке и прибор позајмили смо од комуналног предузећа, чији су радници такође дошли да помогну, а многи добровољци понели су потребан алат. Превоз из Грачанице организовали смо аутобусом који превози ученике до школа, а аутобус из Ниша закупљен је и храна обезбеђена средствима која је обезбедило Министарство за Косово и Метохију.

“Хвала” је недовољно рећи свима онима који су на било који начин учествовали у овој акцији. “Чувајте сећање на претке да бисте имали шта да оставите потомству” биле су речи старог Обрада Вујичића који нас је давно опоменуо, долазећи редовно, сасвим сам, одмах по бомбардовању, на гроб своје супруге.

Или како је велики песник Змај записао: “Благо гробу и у таме што сјаји, где кандило припаљују нараштаји!”

Радмила Вулићевић

ЈОВАНКА АРСИЋ-КАРИШИЋ, ДИРЕКТОРКА ЦЕНТРА ЗА ЕДУКАЦИЈУ И СТРУЧНО ОБРАЗОВАЊЕ ПКС

ОТВОРЕНИ ЗА САРАДЊУ

Центар за едукацију и стручно образовање који сам основала, пре осам година, је Привредна комора Србије формирала с циљем да помогне привредницима да се ишло брже и лакше укључе у савремена економска збивања. Ми смо се заиста, у овом протеклом периоду, максимално трудили да будемо актуелни, да доведемо праве стручњаке за предаваче, и оно што је привредницима најважније да буду примењива знања. Више од 28 хиљада привредника је прошло разне видове обука, реализовано је преко 800 семинара на више од 350 различитих тема.

ПОТРЕБНЕ ВЕШТИНЕ

Оно што је потребно свим запосленим, а посебно онима који траже посао то су вештине.

“У време нашег школовања није се поклањала пажња вештинама, већ искључиво знањима. Значи, велики број семинара које ми сада реализујемо су из области вештина. Што се тиче доквалификације и преквалификације, ми смо са Националном службом за запошљавање (НСЗ), потписали један споразум о сарадњи где ћемо заједно са њима радити ту врсту обука. Самостално, без њих нисмо радили доквалификацију и преквалификацију, међутим, Национална служба је направила читав један сет програма који је потребан за доквалификацију и преквалификацију, а који ћемо радити заједно”, наводи директорка Арсић.

ДОКВАЛИФИКАЦИЈА

«Најновији пример који радимо са њима је доквалификација у АБС Минел-у. Они се баве трансформаторима и дошли су до закључка да ће велики број њихових радника у наредних пет година отићи у пензију. Њихова идеја је била да заједно са нама и НСЗ ураде обуку младих људи са Бироа за ту струку. Били су заинтересовани да се доквалификују за мајстора на трансформаторима. Значи, идеја је следећа, да у

наредном периоду од годину дана један број незапослених и један број младих буде на пракси, а да стручњаци који ће ускоро отићи у пензију буду њихови ментори, који ће им на адекватан начин пренети своја знања. Сложићете се са чињеницом да у нашим школама нема много праксе, поготово не у техничким школама, где би заиста било неопходно да се ради на тим пословима. То је једна добра идеја која је пилот пројекат, а она би после тога требало да заживи и у другим фирмама и предузећима», сматра директорка Центра и истиче нове промене у његовом раду.

«Центар за едукацију и стручно образовање планира једног дана, и то врло скоро, да прерасте у Академију перманентног образовања. С обзиром да је ово јако велики број активности које смо имали ово су углавном кратки семинари који трају пар дана, али је планирано да правимо школу, школу за спољну трговину, школу за оспособљавање агената за некретнине, школу за компјутере, али не ово што раде други, разне курсеве, већ специјалистичку обуку за оне који већ раде, с обзиром да имамо један веома јак и добар центар за информатику. Дакле, сва та знања која већ постоје у комори могла би да се пласирају на тржиште и да се искористе, закључује она.

КАКО ДО ИНФОРМАЦИЈЕ О ЕДУКАЦИЈИ?

“Може на најлакши начин преко веб сајта Привредне коморе www.pks.rs. Само кликнете на едукацију и добићете све информације о томе шта радимо и шта планирамо. Имамо јако велики број бесплатних семинара, наравно и семинаре са котизацијом, велики број донаторских семинара, финансиран са стране и који су за учеснике бесплатни. Ту су врло разноврсне теме за специјалне групе, од пословних секретара до менаџера и верујем да свако може пронаћи нешто што га може заинтересовати и сви полазници су добродошли. На веб сајту за сваки програм постоји пријава, попуни се, пошаље или он лине или како је коме згодно. То је једина процедура да бисмо знали ко су учесници на семинарима», каже Јованка, а на нашу примедбу, да на пример мањи број расељених има компјутер, одговорила је да информација о неком семинару може да иде и преко нашег часописа.

САРАДЊА СА УНИЈОМ

Договорене су основе за захтев за меморандум који ће Унија у наредним данима доставити на Привредну комору Србије и ми ћемо га размотрити и усвојити. У Меморандуму мора да се зна шта ко од кога очекује, чије су које обавезе, а након његовог потписивања, преко Уније, могу да се реализују разни семинари за групе од 15-20 људи, у зависности од интересовања полазника, конкретна је Јованка Арсић-Каришић.

ЧЕСТИТКА

*Свим интерно расељеним лицима,
читаоцима и сарадницима,
патрнерима и донаторима,
желимо срећну*

Нову 2010. годину.

*УНИЈА- Савез удружења ИРЛ
са Косова и Метохије*

ПАКЕТИЋИ ИЗ МОСКВЕ

Марија Јевџић, ученица првог разреда московске гимназије, која од рођења живи у Русији, уз асистенцију удружења за помоћ расељенима "Свети Спас" из Београда, посећивала је избеглички камп у Крњачи и деци предшколског и школског узраста, даривала новододишне пакетиће које је спремавала заједно са својим руским другарицама.

Ова хуманитарна пошиљка део је пројекта московске гимназије која своје ђаке учи да хуманост, осим на речима, морају да покажу и на делу. Будући да јој отац потиче из Пећи и да је у породици свакодневно слушала о егзодусу Срба са Косова и Метохије, Марија се одлучила да пошиљку хуманитарне помоћи преда онима којима је најпотребнија.

О својим жељама она је обавестила и наставнике и ученике школе коју похађа. Анимирајући другарице из одељења, за четири дана сакупила је пет препуних торби дечје одеће, обуће, играчака и слаткиша које је у време распуста у пратњи оца и млађе сестре донела у камп. Према њеним речима, од многих земљака у Москви, пре свих Драгомира Карића, слушала је о патњи избеглих и расељених. Међутим, тек стварни сусрет са децом, која ни наизглед не живе као сви остали њихови вршњаци, учинио је да Марија обећа себи, али и другима да ће се врло брзо, у камп у Крњачи, вратити са новом, још богатијом пошиљком из Русије.

Текст и фотографија: Јадранка Тасић

Чланице Уније

Божур – Смедеревска Паланка, Француска 20, тел: 026/313-893, e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије – Београд, Скадарска 40а/II, тел: 011/275-4436, e-mail: gkim@eunet.rs,
www.glaskim.rs

Завичај за повратак – Крагујевац, др Јована Ристића 212, тел: 034/387-714, e-mail: zavicpo@infosky.net

Југ – Краљево, Цара Душана 27/39, тел: 036/323-220, факс: 036/320-430, моб: 064/612-79-66,
e-mail: agrkovic@yahoo.com

Свети Никола – Луја Адамича 26 Д, Нови Београд, Тел/факс: 011/26-06-930, e-mail: svnikola@scnet.ty

Свети Спас – Београд, Балканска 25, тел: 011/2686-161, e-mail: svetspas@eunet.rs, www.svetispas.org

Срећна породица – Ниш, ТЦП Калча локал АII-3/2, тел: 018/290-066, e-mail: vulicevicr@bankerinter.net

Центар за хумане ресурсе – Сутјеска 318/е Котеж – Београд, Тел/факс: 011/2715-762, e-mail:
chrbgd@eunet.rs

Унија – Канцеларија у Београду – Крунска 15, тел: 011/324-5410, 323-1005, 303-5392; Факс: 303-5393
e-mail: unijakm@eunet.yu, www.unijakm.org

Унија М – Мујо Уљћинаку 5, Приштина, +381(0)38 227 987, +381(0)62 518 108, +377(0)44 897-578,
e-mail: program@unijamkosovo.org, programunijam@yahoo.com

УНИЈА ИНФО – Главни и одговорни уредник: **Жељко Ђекић**; Уређивачки одбор: **Бранислав Скробоња** (председник), **Гордана Ђекић** и **Раде Ђирић** (чланови); Технички уредник: **Гордан Блажић**; Насловна страна: **Жељко Ђекић**

Адреса редакције: Крунска 15, 11000 Београд, тел/факс: 011/323-1005; Факс: 303-5393; e-mail: unijakm@eunet.yu

Штампа: "Maxima Graf", Петроварадин; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак; ISSN 1820-3531, COBISS.SR-ID 117382153